

Ecologisch onderzoek de Lutte/Holt und Haar - Prowind

Ecologische quickscan

Prowind B.V.

2 mei 2019

Project Ecologisch onderzoek de Lutte/Holt und Haar - Prowind
Opdrachtgever Prowind B.V.

Document Ecologische quickscan
Status Concept 01
Datum 2 mei 2019
Referentie 113570/19-007.324

Projectcode 113570
Projectleider mevrouw I. Prusina Phd
Projectdirecteur K.A. Haans MSc

Auteur(s) mevrouw L. Bovend'aerde
Gecontroleerd door ir. W.B. Roosen
Goedgekeurd door mevrouw I. Prusina Phd

Paraaf

Adres Witteveen+Bos Raadgevende ingenieurs B.V.
Leeuwenbrug 8
Postbus 233
7400 AE Deventer
+31 (0)570 69 79 11
www.witteveenbos.com
KvK 38020751

Het kwaliteitsmanagementsysteem van Witteveen+Bos is gecertificeerd op basis van ISO 9001.

© Witteveen+Bos

Niets uit dit document mag worden veeelvoudigd en/of openbaar gemaakt in enige vorm zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Witteveen+Bos noch mag het zonder dergelijke toestemming worden gebruikt voor enig ander werk dan waarvoor het is vervaardigd, behoudens schriftelijk anders overeengekomen. Witteveen+Bos aanvaardt geen aansprakelijkheid voor enigerlei schade die voortvloeit uit of verband houdt met het wijzigen van de inhoud van het door Witteveen+Bos geleverde document.

INHOUDSOPGAVE

SAMENVATTING	5
SUMMARY	7
1 INLEIDING	9
1.1 Aanleiding	9
1.2 Doel	9
1.3 Leeswijzer	9
2 PLANGEBIED & GEPLANDE WERKZAAMHEDEN	10
2.1 Plangebied	10
2.2 Geplande werkzaamheden	11
3 TOETSINGSKADER	12
3.1 Wet natuurbescherming (Wnb)	12
3.1.1 Gebiedsbescherming	12
3.1.2 Soortenbescherming	13
3.2 Natuurnetwerk Nederland (NNN)	14
4 GEBIEDSBESCHERMING	16
4.1 Natura 2000 (Wnb)	16
4.1.1 Gegevens	16
4.1.2 Effecten & conclusies	19
4.2 Natuurnetwerk Nederland (NNN)	20
4.2.1 Gegevens	20
4.2.2 Effecten & conclusies	21
5 SOORTENBESCHERMING	22
5.1 Methode	22
5.2 Resultaten per soortgroep	22

5.2.1	Flora	22
5.2.2	Grondgebonden zoogdieren	23
5.2.3	Vleermuizen	27
5.2.4	Vogels	31
5.2.5	Amfibieën en reptielen	35
5.2.6	Vissen	37
5.2.7	Vlinders, libellen en andere ongewervelden	38
6	CONCLUSIE	40
6.1	Effecten op beschermde gebieden	40
6.1.1	Natura 2000	40
6.1.2	Natuurnetwerk Nederland (NNN)	40
6.2	Effecten op beschermde soorten	40
6.3	Nodige vervolgstappen	44
7	LITERATUUR	45
	Laatste pagina	45
	Bijlage(n)	Aantal pagina's
I	Instandhoudingsdoelstellingen Natura 2000-gebied Dinkelland	3
II	Instandhoudingsdoelstellingen Natura 2000-gebied Landgoederen Oldenzaal	2

SAMENVATTING

De ecologische quickscan voor de zoekgebieden op Nederlands grondgebied heeft geresulteerd in de volgende bevindingen:

Het plangebied is gelegen op een afstand van respectievelijk 300 m en 4 km van de Natura 2000-gebieden 'Dinkelland' en 'Landgoederen Oldzaal'. Zowel het Natura 2000-gebied 'Dinkelland' als het gebied 'Landgoederen Oldenzaal' zijn aangewezen als PAS-gebied, een gebied waarbinnen stikstofgevoelige Habitats voorkomen die te maken hebben met een overbelasting door stikstof. Een kleine verhoging van de stikstofdepositie binnen de grenzen van deze gebieden als gevolg van het voornemen is dan reeds relevant. Om inzicht te verkrijgen in het effect van de voorgenomen werkzaamheden op de nabijgelegen stikstofgevoelige Habitattypen, dient daarom een **stikstofdepositie-onderzoek** te worden uitgevoerd op basis van een berekening met AERIUS-Calculator zoals staat voorgeschreven in de Regeling PAS. Afhankelijk van de resultaten van deze berekening is voor het voornemen mogelijk een melding of vergunning in het kader van de regeling PAS noodzakelijk.

Overige negatieve effecten van het voornemen op de natuurwaarden van het Habitatrichtlijngebied 'Dinkelland' en Habitatrichtlijngebied 'Landgoederen Oldenzaal' in zowel de aanlegfase als gebruiksfase zijn op voorhand uit te sluiten.

Wat betreft beschermde soorten, kunnen negatieve effecten van het voornemen op voorhand worden uitgesloten voor alle soorten groepen met uitzondering van vleermuizen en vogels:

- vleermuizen:
 - het plangebied, vooral de buitenrand van de zoekzones langs de bosrand, biedt een geschikt foerageergebied voor vleermuizen. In de (wijdere) omgeving van het plangebied zijn echter ruimschoots voldoende uitwijkmogelijkheden aanwezig voor overvliegende of foeragerende vleermuizen waardoor hier geen sprake is van een aantasting van essentiële vleermuisfuncties als gevolg van de werkzaamheden. Een overtreding van de verboden van de Wnb is dan ook niet aan de orde. In het kader van de **zorgplicht** dienen wel alle maatregelen te worden genomen die in alle redelijkheid kunnen worden verwacht om verstoring van dieren te voorkomen, beperken of ongedaan te maken. Er wordt daarom aanbevolen om de werkzaamheden uit te voeren buiten de actieve periode voor vleermuizen, bij daglicht (tussen een uur na zonsopkomst en een uur voor zonsondergang) en bij voorkeur in de winterperiode (december -februari). Waar verlichting nodig is wordt aanbevolen gebruik te maken van efficiënt, vleermuisvriendelijk lichtbeheer;
 - in de gebruiksfase bestaat er tevens een risico voor aanvaring met de rotorbladen van de turbines. Om een inzicht te krijgen in het aanvaringsrisico en het verkrijgen van een ontheffing voor het Wnb-verbod op het doden van vleermuizen (een incidenteel aanvaringslachtoffer is immers nooit uit te sluiten), is inzicht nodig in de huidige functie van het plangebied voor vleermuizen. Er dient te worden onderzocht welke soorten in het plangebied aanwezig zijn, hoe het plangebied door deze soorten wordt gebruikt (foerageergebied, vlieg- of migratieroute) en welke risico's per soort kunnen worden verwacht. Dit kan aan de hand van een **gericht vleermuisonderzoek conform het vleermuisprotocol 2017**;
 - in de bossen rond het plangebied is ook het voorkomen van vaste verblijfplaatsen van vleermuizen, in gebouwen of in bomen met geschikte holten, niet op voorhand uit te sluiten. Indien trilling veroorzakende werkzaamheden plaatsvinden op een **afstand van 50 m** of minder van de bosrand, is nader onderzoek nodig naar de functie van de bomen en gebouwen binnen deze contour voor vleermuizen. In dat geval wordt aanbevolen om een **visuele inspectie** uit te voeren waarbij een deskundig ecoloog het veld in gaat en de bomen en eventueel aanwezige bebouwing controleert op geschiktheid voor verblijfplaatsen van vleermuizen. Indien geschikte verblijfplaatsen worden aangetroffen dient te worden onderzocht in welke mate het gebied functies heeft voor vleermuizen aan de hand van een **vleermuisonderzoek conform vleermuisprotocol 2017**. Indien uit het onderzoek volgt dat er binnen de verstoringcontour van de werkzaamheden verblijfplaatsen van vleermuizen aanwezig zijn, is voor de uitvoering van de trilling veroorzakende werkzaamheden een **ontheffing** in het kader van de Wnb nodig.

- vogels:
 - in het aangrenzend bos is het voorkomen van jaarrond beschermde nesten niet uit te sluiten. Indien werkzaamheden gaan plaatsvinden binnen de **verstoringafstand van 75 m** van de bosrand, dient te worden onderzocht of er in het bos deel binnen de 75 m verstoringcontour jaarrond beschermde nesten aanwezig zijn. Zo ja, dan is **nader soortgericht onderzoek** naar het gebruik van de jaarrond beschermde nesten nodig om duidelijkheid te verkrijgen betreffend het 'in gebruik zijn' van de aanwezige nesten en het optreden van verstoring al gevolg van de werkzaamheden. Zodat vervolgens kan worden bepaald of, en zo ja, welke mitigerende maatregelen nodig zijn voor het uitvoeren van de werkzaamheden en de nodige informatie kan worden verzameld voor een eventuele **ontheftingsaanvraag**;
 - de weilanden en akkers binnen het plangebied zijn verder geschikt voor verschillende weidevogels en algemeen voorkomende broedvogels. Voor alle inheemse Vogelsoorten geldt dat opzettelijk verstoren in het broedseizoen verboden is volgens de Wnb. Het verkrijgen van ontheffing hiervoor is meestal niet mogelijk. De effecten op vogels en daarmee een overtreding van de verbodsbepalingen van de Wnb zijn namelijk gemakkelijk te voorkomen, te weten door in principe drie mogelijkheden:
 - buiten het broedseizoen werken, dit met risico dat sommige vogels tot in september kunnen broeden;
 - de werkzaamheden vlak voor het broedseizoen inzetten en dan continue doorwerken (werkzaamheden niet langer dan enkele dagen stilleggen), zodat vogels niet gaan broeden in of nabij het gebied waar gewerkt wordt;
 - (de omgeving van) het plangebied voor het broedseizoen ongeschikt maken voor broedvogels.
 - in de gebruiksfase is sprake van een aanvaringsrisico voor vogels. Het per ongeluk doden van vogels (bijvoorbeeld door windturbines) wordt ook beschouwd als een overtreding van artikel 3.1 lid 1 Wnb, waardoor het plaatsen van een windturbine eveneens valt onder voorwaardelijke opzet. Doordat een enkel aanvaringslachtoffer als gevolg van het in werking stellen van het windpark nooit volledig kan worden uitgesloten, wordt geadviseerd een **ontheffing** aan te vragen bij het bevoegd gezag. Voor het aanvragen van een ontheffing is een **aanvullende soortgerichte bureaustudie** noodzakelijk.

SUMMARY

The ecological quickscan for the wind search areas within the Netherlands resulted in the following findings:

The project area is located at a distance of respectively 300 m and 4 km from the Natura 2000-area's 'Dinkelland' and 'Landgoederen Oldzaal'. These areas are labeled as so-called 'PAS' areas, areas with nitrogen sensitive Habitats that suffer from a nitrogen overload. A small increase in nitrogen deposition due to the construction of the wind park can already have a relevant effect on these sensitive Habitats. To gain insight in the effect of the construction on these protected Habitats, a **nitrogen deposition investigation** is necessary. This investigation is carried out using the AERIUS-Calculator, as is prescribed in the PAS-regulation. Depending on the results of this calculation, an official notification or a permit may be necessary before the construction can commence.

Other negative effects of the project, both in the construction phase and in the operational phase, on the nearby protected nature areas and their individual nature values can be excluded.

Regarding protected species, negative effects of the wind park project can be excluded for all species groups excepting bats and birds:

- Bats:
 - The project area, particularly the outer rim of the search areas near the forest edge, is suited as a foraging area for several bat species. Because there are sufficient alternative foraging areas in the vicinity, the project area itself is not considered as an 'essential' component of the bat Habitat and therefore there is no violation of the prohibitions laid down in the Dutch nature law (no disturbance or degradation of an essential component of the Habitat). The so called 'duty of care' however prescribes that all measures that can 'reasonably be expected' must be taken to prevent, mitigate or compensate the disturbance of protected species. In the framework of this duty of care it is **recommended to work as much as possible outside the period in which bats are active, during daylight and preferably in the winter**. When activities are performed during the night, **bat-friendly lighting** should be used.
 - In the operational phase there is a risk of bats colliding with the rotors of the wind turbines. Because fatalities due to collision are prohibited under the nature law, an **exemption** to this prohibition must be obtained for the wind park project. To obtain this exemption, information is needed regarding the exact function of the project area for bats, the bat species present in this area and the population size that will be affected by this project. This information is gathered in a **bat research (in accordance with the Dutch bat-protocol of 2017)**.
 - The forest adjacent to the project area also offers various potential bat roosts (trees with holes, and buildings with potential shelters behind hanging tiles and boarding or in roof spaces). When vibration-intensive works are conducted within a radius of 50 m (disturbance distance) from the forest edge, an ecologist must perform a visual inspection of the trees and buildings within this radius to establish whether potential bat roosts are present. If present, a full **bat research must be conducted in accordance with the Dutch bat-protocol of 2017** to research the function of the disturbed area for bats and the population of bats that will be negatively affected by this project. If the results of this research indicate that bat roosts are present within the disturbance radius, an **exemption** for the prohibition of disturbing bat roosts is needed.
- Birds:
 - The forest adjacent to the project area offers suitable nesting sites for several species of which the nests are protected year round. When work is conducted within the **disturbance radius of 75 m** from the forest edge, an ecologist must establish whether protected nests are present within this radius. If so, **further species-oriented research** is needed to determine whether it concerns an actively used year round protected nest and if disturbance cannot be prevented. If not, then an **exemption** for the prohibition to disturb these nests must be obtained.
 - The forest as well as the meadows and trees in the project area itself also offer suitable nesting spots for more common birds (nests are not protected year round but only during breeding season). Disturbance of breeding birds is prohibited by the Dutch nature law and exemptions for this prohibition are generally not given as the disturbance can be easily prevented in several way.

- Work outside of the breeding season (globally 15 March till 15 August).
 - Or start work just before the breeding season and continuously keep working through the season.
 - Or make the project area unsuitable for breeding birds.
- In the operational phase there is a risk of birds colliding with the rotors of the wind turbines. Because fatalities due to collision are prohibited under the nature law, an **exemption** to this prohibition must be obtained for the wind park project. To obtain this exemption, information is needed regarding the species present in this area and the population size that will be affected by this project. This information is gathered in a **species-orientated desktop research**.

1

INLEIDING

1.1 Aanleiding

Windenergiebedrijf Prowind is voornemens een windpark te realiseren naast de bestaande windturbineparken Achterberg en Waldseite op de grens van Nederland en Duitsland. Het bedrijf wil een achttal windturbines plaatsen in het grensoverschrijdend park bij De Lutte, waarvan zes op Nederlands grondgebied.

In het kader van dit ontwikkelingsproject, zijn verschillende conditionerende onderzoeken nodig. Daar het een grensoverschrijdend park betreft, krijgt men hier te maken met verschillende wetten en regelgevingen aan weerszijden van de grens. Prowind heeft Witteveen+Bos aangesteld om de onderzoeken aan de Nederlandse zijde van de grens conform het Nederlandse beleid uit te voeren. Het gaat om alle onderzoeken die nodig zijn om te komen tot een bouwvergunning voor het Nederlands deel van het windpark. Eén van deze onderzoeken betreft een ecologische quickscan. Deze quickscan is uitgewerkt in onderliggende rapportage.

1.2 Doel

Het doel van deze quickscan is om te toetsen:

- welke effecten de werkzaamheden hebben op:
 - beschermde gebieden (Natura 2000) in het kader van de Wet natuurbescherming (Wnb);
 - beschermde soorten in het kader van de Wnb;
 - het Natuurnetwerk Nederland (NNN);
- wat de consequenties van deze mogelijke effecten zijn in het kader van de natuurwetgeving en het natuurbeleid (ontheffings- en/of vergunningaanvraag in combinatie met mitigerende/compenserende maatregelen)

Deze ecologische quickscan focust zich op het Nederlands deel van het plangebied (zoekgebieden aan Nederlandse zijde). De ecologische effectbeoordeling van de Duitse onderdelen van het plangebied wordt separaat uitgevoerd.

1.3 Leeswijzer

In hoofdstuk 2 wordt een beschrijving gegeven van het plangebied en de geplande werkzaamheden. Hoofdstuk 3 beschrijft het toetsingskader in relatie tot de natuurwet- en regelgeving. Hoofdstuk 4 en 5 betreffen de effectenbeoordeling voor gebiedsbescherming (hoofdstuk 4) en soortenbescherming (hoofdstuk 5). Hierin wordt nagegaan welke beschermde natuurwaarden in en nabij het plangebied aanwezig zijn en wat de effecten van het voornemen hierop zijn. Hoofdstuk 6 betreft een overzicht van de belangrijkste conclusies uit deze ecologische quickscan. In hoofdstuk 7 is ten slotte de geraadpleegde literatuur weergegeven.

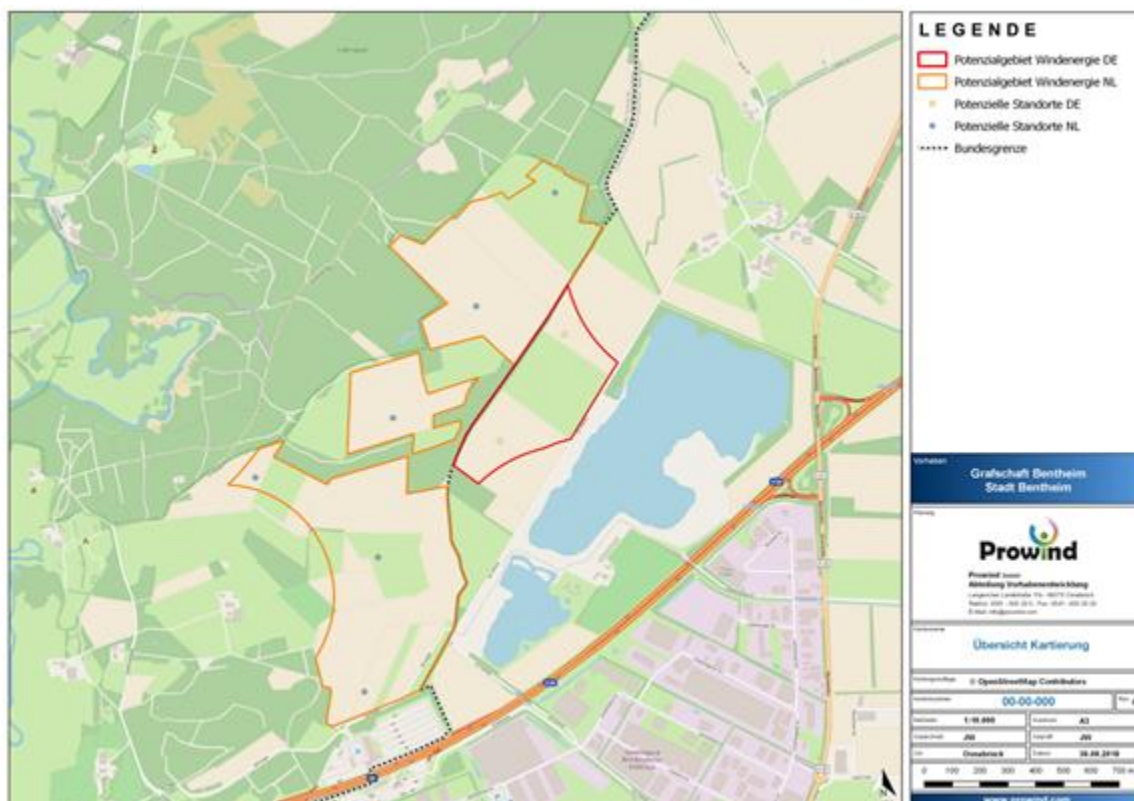
2

PLANGEBIED & GEPLANDE WERKZAAMHEDEN

2.1 Plangebied

Het plangebied is gelegen aan de noordkant van industrieterrein Gewerbepark Bad Bentheim-Gildehaus en de A1/A30. Het gebied strekt zich uit over een oppervlak van circa 80 hectare en bestaat uit zes zoekgebieden: drie aan de Duitse zijde (het rode gebied op onderstaande kaart als ook twee nieuwe zoekgebieden ter hoogte van de snelweg), deze worden in deze rapportage niet verder beschouwd, en drie aan de Nederlandse zijde. Binnen deze gebieden wordt gezocht naar geschikte locaties voor één of meerdere windturbines. De locaties voor de windturbines zijn nog niet definitief vastgesteld. Een eerste voorstel voor de plaatsing van de windturbines binnen de zoekgebieden is wel reeds opgesteld. Deze is weergegeven op onderstaande kaart (afbeelding 2.1).

Afbeelding 2.1 Ligging van de zoekgebieden aan Duitse zijde (rood) en Nederlandse zijde (oranje) met een eerste voorstel voor de locaties van de windturbines (blauwe punten); de twee nieuwe zoekgebieden aan de Duitse zijde ter hoogte van de snelweg zijn op deze kaart niet weergegeven

Het plangebied bestaat voornamelijk uit een open weiland, her en der afgebakend met een korte bomenrij van ruwe berk of zomereik. Ten westen van het plangebied bevindt zich een groot aaneengesloten bosbestand van voornamelijk berk en grove den. Dit bos vormt de rand van de 'vallei van de Dinkel', een beekdal gekenmerkt door hoogteverschillen, houtwallen, bossen en vochtige en schrale graslanden en heideterreinen. Afbeelding 2.2 geeft een impressie van het plangebied

Afbeelding 2.2 Impressie van het plangebied

2.2 Geplande werkzaamheden

Windenergiebedrijf Prowind wil een zestal windturbines plaatsen binnen het Nederlands deel van het plangebied. De exacte locaties waar deze windturbines komen te staan wordt in een latere fase bepaald. Momenteel is enkel de afbakening van de zoekgebieden voor de windturbinelocaties bekend. Ook het exacte aantal, het type windturbine en de afmetingen zijn nog niet definitief vastgelegd.

Bij de aanleg van een windpark komen een aantal typische (versturende) werkzaamheden kijken zoals het heien van palen (fundering van de windturbine), de aanvoer van turbinesegmenten en het ter plaatse in elkaar zetten van de windturbine. De exacte werkzaamheden die gepaard gaan met het inrichten van deze windturbines zijn vooralsnog niet bekend. In deze quickscan wordt uitgegaan van een 'worst-case' scenario waarbij in het gehele plangebied heiwerkzaamheden plaatsvinden en de transportroutes alle hoeken van het plangebied doorkruist.

Een vaste start- en einddatum voor deze werkzaamheden of de periode waarin het park wordt aangelegd is ook nog niet vastgelegd. De aanleg van deze individuele windturbines neemt naar verwachting een aantal weken in beslag.

3

TOETSINGSKADER

3.1 Wet natuurbescherming (Wnb)

3.1.1 Gebiedsbescherming

In hoofdstuk 2 van de Wnb zijn de bepalingen voor gebiedsbescherming vastgelegd. De regels hebben als doel het beschermen en in stand houden van natuurgebieden met bijzondere of kwetsbare waarden. Hiermee zijn internationale verplichtingen uit de Vogelrichtlijn (VR) en Habitatrichtlijn (HR), maar ook verdragen als bijvoorbeeld het Verdrag van Ramsar (Wetlands) in nationale regelgeving verankerd.

Nederland past een vergunningstelsel toe bij de bescherming van Natura 2000-gebieden. Projecten of andere handelingen, die gelet op de instandhoudingsdoelstellingen, verslechterende of significant verstorende gevolgen kunnen hebben op de beschermde natuur in een Natura 2000-gebied, zijn volgens artikel 2.7, lid 2 van de Wnb vergunningplichtig. Voor elke ontwikkeling in of nabij een Natura 2000-gebied dient te worden beoordeeld of kan worden uitgesloten dat de werkzaamheden/ontwikkeling een significant negatief effect hebben op de beschermde natuurwaarden in het betreffende gebied. Indien significant negatieve effecten niet op voorhand kunnen worden uitgesloten, dient een 'passende beoordeling' te worden uitgevoerd. Kunnen dergelijke significante effecten wel worden uitgesloten, maar kan er wel enige verslechtering plaatsvinden, dan is een verslechteringsdoelstelling vereist.

In het geval de passende beoordeling niet de zekerheid verschaft dat er geen sprake is van een aantasting van de natuurlijke kenmerken van het betrokken Natura 2000-gebied, moet de vergunning, c.q. de instemming, worden geweigerd, tenzij aan de 'ADC-criteria' voldaan wordt. Dit betekent dat er geen alternatieven zijn (A), er sprake is van bij de wet genoemd belang (D) en dat door compensatie de algehele samenhang van het Natura 2000-netwerk gewaarborgd blijft (C).

Effecten op Natura 2000-gebieden worden beoordeeld aan de hand van de instandhoudingsdoelstellingen die in de aanwijzingsbesluiten voor de betreffende gebieden zijn vastgesteld. Instandhoudingsdoelstellingen betreffen zowel Habitattypen als Habitat- en Vogelsoorten. In het kader van de alternatievenafweging wordt beoordeeld of er onderscheid is in de mate waarin de verschillende alternatieven effect hebben op de instandhoudingsdoelstellingen of er voor de verschillende alternatieven de kans bestaat dat significant negatieve effecten optreden.

Programma aanpak stikstof (PAS)

Op 1 juli 2015 is het PAS in werking getreden. Het PAS steunt op twee pijlers om de doelen van Natura 2000-gebieden zeker te stellen: daling van stikstofdepositie en ecologische herstelmaatregelen. Als gevolg van de daling van de stikstofdepositie en de in het programma opgenomen herstelmaatregelen kunnen in en rondom de Natura 2000-gebieden economische activiteiten worden toegelaten die stikstofdepositie veroorzaken. De totale hoeveelheid stikstofdepositie die voor de groei van bestaande activiteiten en nieuwe economische ontwikkelingen beschikbaar is, is de zogenoemde 'depositieruimte'. Hiervan kan een gedeelte in de vorm van 'ontwikkelingsruimte' worden toegewezen aan nieuwe activiteiten. Initiatiefnemers kunnen een beroep doen op de PAS bij hun vergunningaanvraag voor nieuwe en uitbreiding van bestaande activiteiten. De PAS levert dan de onderbouwing dat er geen natuurdoelen in gevaar komen.

3.1.2 Soortenbescherming

Onder de Wnb bestaat de soortenbescherming uit drie beschermingsregimes: een beschermingsregime voor Vogelrichtlijnsoorten (artikel 3.1), Habitatrichtlijnsoorten (artikel 3.5) en 'andere soorten' (artikel 3.10). Voor ieder van deze regimes gelden afzonderlijke verbodsbepalingen. In de navolgende paragrafen worden de verbodsbepalingen waaraan getoetst wordt, toegelicht.

Vogelrichtlijnsoorten

Het beschermingsregime voor Vogelrichtlijnsoorten heeft betrekking op de soorten zoals aangeduid in artikel 1 van de Vogelrichtlijn. Dit betreft alle van nature in het wild levende Vogelsoorten op het Europese grondgebied. Voor Vogelsoorten gelden de volgende verbodsbepalingen:

- het is verboden opzettelijk vogels te doden of te vangen;
- het is verboden opzettelijk nesten, rustplaatsen en eieren van vogels te vernielen of te beschadigen, of nesten weg te nemen;
- het is verboden eieren van vogels te rapen en deze onder zich te hebben;
- het is verboden vogels opzettelijk te storen.

Het laatste verbod is echter niet aan de orde indien kan worden onderbouwd dat de storing niet van wezenlijke invloed is op de staat van instandhouding van de desbetreffende Vogelsoort. Het bepalen of sprake is van een wezenlijke invloed is per soort en per situatie maatwerk.

De meeste Vogelsoorten maken elk broedseizoen een nieuw nest of zijn in staat om een nieuw nest te maken. Deze vogelnesten voor eenmalig gebruik vallen alleen tijdens het broedseizoen onder de hiervoor beschreven verbodsbepalingen van de Wnb. Voor deze soorten is geen ontheffing nodig voor werkzaamheden buiten het broedseizoen. Buiten het broedseizoen mogen deze nesten worden verwijderd of verplaatst, tenzij in specifieke situaties er een ecologisch zwaarwegend belang is om nesten die normaliter niet jaarrond beschermd zijn toch jaarrond te beschermen. Dit kan bijvoorbeeld het geval zijn wanneer door een ingreep een groot deel van de nestgelegenheid van een bepaalde populatie dreigt te verdwijnen. Voor het verstoren van vogels (in het broedseizoen) is het verkrijgen van een ontheffing in principe niet mogelijk omdat bijna altijd een alternatief voorhanden is, namelijk werken wanneer geen broedende vogels aanwezig zijn. De Wnb kent geen standaardperiode voor het broedseizoen. Het gaat erom of er een broedgeval is.

De verbodsbepalingen van de Wnb zijn altijd relevant voor Vogelsoorten met jaarrond beschermden nesten. Jaarrond beschermden nesten zijn:

- 1 nesten die buiten het broedseizoen worden gebruikt als vaste rust- en verblijfplaats (bijvoorbeeld: steenuil);
- 2 nesten van koloniebroeders die elk broedseizoen op dezelfde plaats broeden en daarin zeer honkvast zijn of afhankelijk van bebouwing of biotoop (bijvoorbeeld: roek, gierzwaluw en huismus);
- 3 nesten van vogels, zijnde geen koloniebroeders, die elk broedseizoen op dezelfde plaats broeden en daarin zeer honkvast zijn of afhankelijk van bebouwing (bijvoorbeeld: ooievaar, kerkuil en slechtvalk);
- 4 vogels die jaar in jaar uit gebruik maken van hetzelfde nest en die zelf niet of nauwelijks in staat zijn een nest te bouwen (bijvoorbeeld boomvalk, buizerd en ransuil).

Habitatrichtlijnsoorten

Het beschermingsregime voor Habitatrichtlijnsoorten heeft betrekking op in het wild levende dieren van soorten, genoemd in bijlage IV, onderdeel a, bij de Habitatrichtlijn, bijlage II bij het Verdrag van Bern of bijlage I bij het Verdrag van Bonn. De verbodsbepaling voor planten heeft betrekking op soorten (in hun natuurlijke verspreidingsgebied) uit bijlage IV, onderdeel b, bij de Habitatrichtlijn of bijlage I bij het Verdrag van Bern.

Voor deze dieren en planten van de Habitatrichtlijn gelden de volgende verbodsbepalingen:

- het is verboden dieren opzettelijk te doden of te vangen;
- het is verboden dieren opzettelijk te verstoren;
- het is verboden eieren opzettelijk te vernielen of te rapen;

- het is verboden de voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van dieren te beschadigen of te vernielen;
- het is verboden planten opzettelijk te plukken en te verzamelen, af te snijden, te ontwortelen of te vernielen.

Als deze verbodsbepalingen voor deze soorten worden overtreden, moet een ontheffing van de Wnb worden aangevraagd.

'Andere soorten'

Het beschermingsregime voor de 'andere soorten' heeft betrekking op de soorten uit bijlage A en B bij de Wnb. Hierin zijn lijsten met overige plant- en diersoorten opgenomen die, buiten de Vogel- en Habitatrichtlijn om, nationaal beschermd worden. Voor deze soorten gelden de volgende verbodsbepalingen:

- het is verboden dieren opzettelijk te doden of te vangen;
- het is verboden de vaste voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van dieren opzettelijk te beschadigen of te vernielen;
- het is verboden vaatplanten opzettelijk te plukken en te verzamelen, af te snijden, te ontwortelen of te vernielen.

Binnen de soortenlijsten in bijlage A en B bij de Wnb is geen onderscheid gemaakt tussen licht en zwaar beschermde soorten. Zowel het Ministerie van LNV als de provincies zijn bevoegd om binnen deze lijsten soorten aan te wijzen waarvoor een vrijstelling geldt of waarvoor aangepaste voorwaarden gelden in het geval van een ontheffingsaanvraag.

Als er sprake is van een overtreding van verbodsbepalingen ten aanzien van deze soorten is een ontheffing van de Wnb nodig.

Zorgplicht

In artikel 1.11 lid 1 en lid 2 van de Wnb is de zorgplicht beschreven: 'Een ieder neemt voldoende zorg in acht voor in het wild levende dieren en hun directe leefomgeving. Een ieder laat handelingen na, waarvan redelijkerwijs te vermoeden is, dat ze nadelig zijn voor in het wild levende dieren. Als dat nalaten in redelijkheid niet gevegd kan worden, dienen de gevolgen van dat handelen voor die dieren zoveel mogelijk voorkomen, beperkt of ongedaan gemaakt te worden'. De zorgplicht geldt altijd.

3.2 Natuurnetwerk Nederland (NNN)

Natuurnetwerk Overijssel

Het Natuurnetwerk Nederland (voorheen ecologische hoofdstructuur; EHS, genoemd) is het Nederlands netwerk van bestaande en nieuw aan te leggen natuurgebieden. Het netwerk moet natuurgebieden beter verbinden met elkaar en met het omringende agrarisch gebied. Door natuur te verbinden blijft diversiteit behouden en verkleint de kans op uitsterven van soorten.

Begrenzing en wezenlijke kenmerken en waarden

De wezenlijke kenmerken en waarden van een NNN-gebied zijn van belang bij het bepalen of ruimtelijke initiatieven doorgang kunnen vinden. In het beginsel geldt de regel dat geen bestemmingswijzigingen mogelijk zijn als daardoor de wezenlijke kenmerken en waarden van het gebied (per saldo) significant worden aangetast. Om te kunnen bepalen of de wezenlijke kenmerken en waarden van een gebied significant worden aangetast, moet het bevoegd gezag erop toezien dat hiernaar door de initiatiefnemer onderzoek wordt verricht. Om een zorgvuldige afweging te kunnen maken heeft de provincie de te behouden wezenlijke kenmerken en waarden per gebied gespecificeerd in het Natuurbeheerplan.

Nee -tenzij principe

Het NNN wordt beschermd op grond van de Provinciale Omgevings Verordening Overijssel. Deze verordening kent geen bepalingen ten aanzien van externe werking (buiten de begrenzing van het NNN-gebied). De regels ter bescherming van het NNN staan in artikel 2.7.3 van het provinciaal blad.

Bestemmingsplannen die betrekking hebben op gebieden aangeduid als NNN (voorheen EHS) wijzen geen bestemmingen aan of stellen geen regels die activiteiten mogelijk maken die leiden tot een significante aantasting van de wezenlijke kenmerken en waarden, of tot een significante vermindering van de oppervlakte van die gebieden, of van de samenhang tussen die gebieden.

Bij nieuwe ontwikkelingen in het NNN moet getoetst worden of er sprake is van significante aantasting van de wezenlijke waarden en kenmerken van het NNN. Of een activiteit een significante invloed heeft op de wezenlijke kenmerken en waarden van het betreffende gebied is afhankelijk van de soort bedrijvigheid, de plek in het NNN-gebied en de natuurwaarden ter plaatse. Wordt significante aantasting aangetoond, dan is de ontwikkeling niet mogelijk, tenzij er sprake is van:

- een groot openbaar belang;
- er geen reële andere mogelijkheden zijn en;
- de negatieve effecten waar mogelijk worden beperkt en de overblijvende effecten worden gecompenseerd waarbij:
 - de compensatie niet mag leiden tot een nettoverlies van areaal, samenhang en kwaliteit van de wezenlijke kenmerken en waarden; en
 - de compensatie plaatsvindt.

4

GEBIEDSBESCHERMING

4.1 Natura 2000 (Wnb)

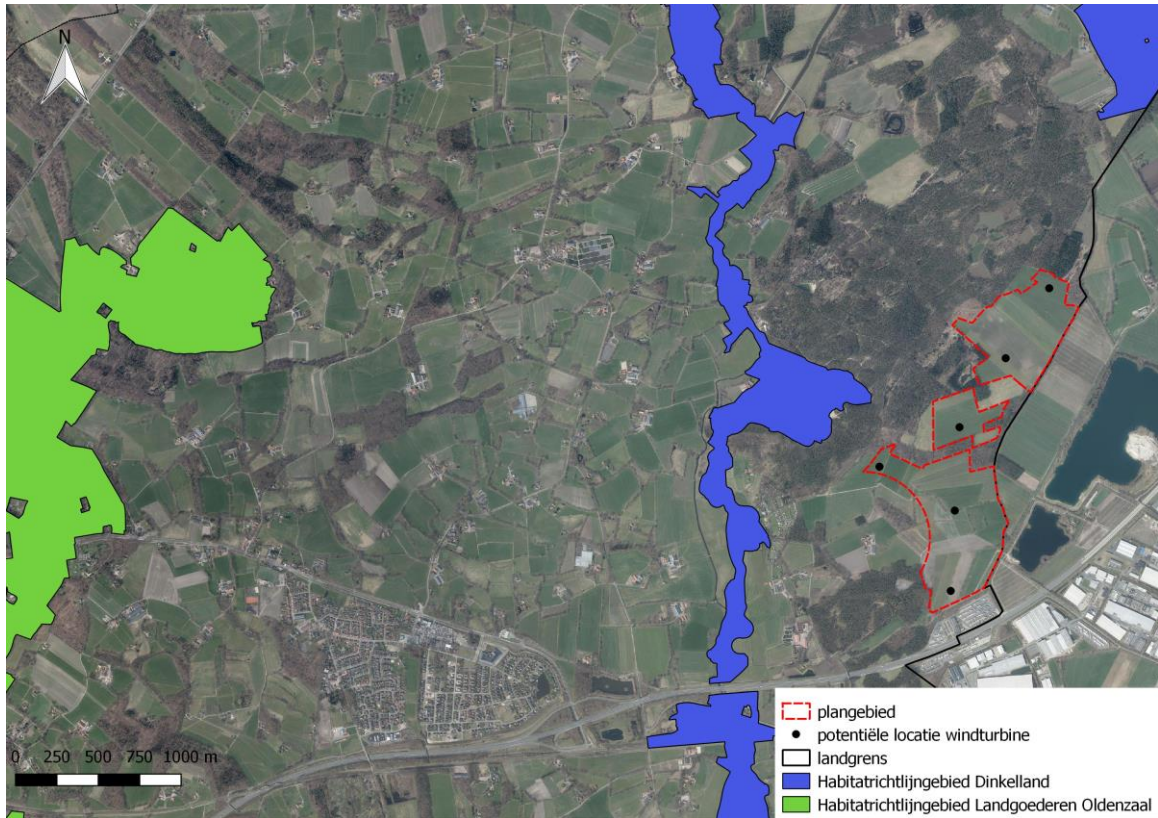
4.1.1 Gegevens

Op een afstand van circa 300 m van het plangebied, bevindt zich het Natura 2000-gebied 'Dinkelland' (afbeelding 4.1). Dit gebied werd in 2013 definitief aangewezen als Habitatrichtlijngebied van het Natura 2000-netwerk in Nederland [lit. 2]. Het gebied Dinkelland bestaat uit het beekdal van de Dinkel met een aantal zijbeken, waaronder het oostelijk deel van het beekdal van de Snoeijinksbeek, en een drietal gevarieerde heideterreinen langs de Puntbeek en Rammelbeek. De Dinkel is een kleine laaglandrivier. Landschappelijk is het een gaaf beekdal, gekenmerkt door hoogteverschillen, houtwallen, bossen en vochtige en schrale graslanden en heideterreinen. De loofbossen langs de Dinkel en zijn zijbeken zijn rijk aan minder algemene tot zeldzame plantensoorten, met in de boom- en struiklaag onder meer haagbeuk, twee stijlige meidoorn en wegedoorn en in de ondergroei slanke sleutelbloem, gulden boterbloem, donkersporig bosviooltje, bosereprijs, bosgeelster en schedegeelster [lit. 2]. Het gebied is aangewezen voor drie Habitatsoorten, beekprik, bittervoorn en rivierdonderpad, en voor 21 Habitattypen waaronder beek begeleidend bossen en droge heiden. Een volledig overzicht van deze typen en soorten en de bijhorende instandhoudingsdoelstellingen is opgenomen in bijlage I.

Verder bevindt zich op een afstand van circa 4 km ten westen van het plangebied het Natura 2000-gebied 'Landgoederen Oldenzaal' (afbeelding 4.1). Het betreft een gebied dat in 2013 definitief werd aangewezen als Habitatrichtlijngebied van het Natura 2000-netwerk. Het gebied Landgoederen Oldenzaal ligt aan de voet van de stuwwal van Oldenzaal tussen Oldenzaal, Losser en Lutte. Het zuidelijk deel omvat het westelijk deel van het beekdal van de Snoeijinksbeek, gekenmerkt door hoogteverschillen, houtwallen, opgaand geboomte, bossen en vochtige en schrale graslanden en heideterreinen [lit. 2]. Binnen dit Natura 2000-gebied gelden instandhoudingsdoelstellingen voor vijf Habitattypen waaronder vochtige en droge heiden en eiken-beukenbossen alsook voor één Habitatsoort, de kamsalamander. Een volledig overzicht van deze typen en soorten en de bijhorende instandhoudingsdoelstellingen is opgenomen in bijlage II.

Overige Natura 2000-gebieden bevinden zich op een afstand van meer dan 10 km vanaf het plangebied. Door de afstand en de tussenliggende barrières (uitgestrekte agrarisch gebied, grote autowegen, et cetera) zijn negatieve effecten op deze gebieden als gevolg van geplande werkzaamheden bij voorbaat uit te sluiten. In onderliggende paragrafen wordt daarom enkel ingegaan op de effecten van het voornemen op de Natura 2000-gebieden 'Dinkelland' en 'landgoederen Oldenzaal'.

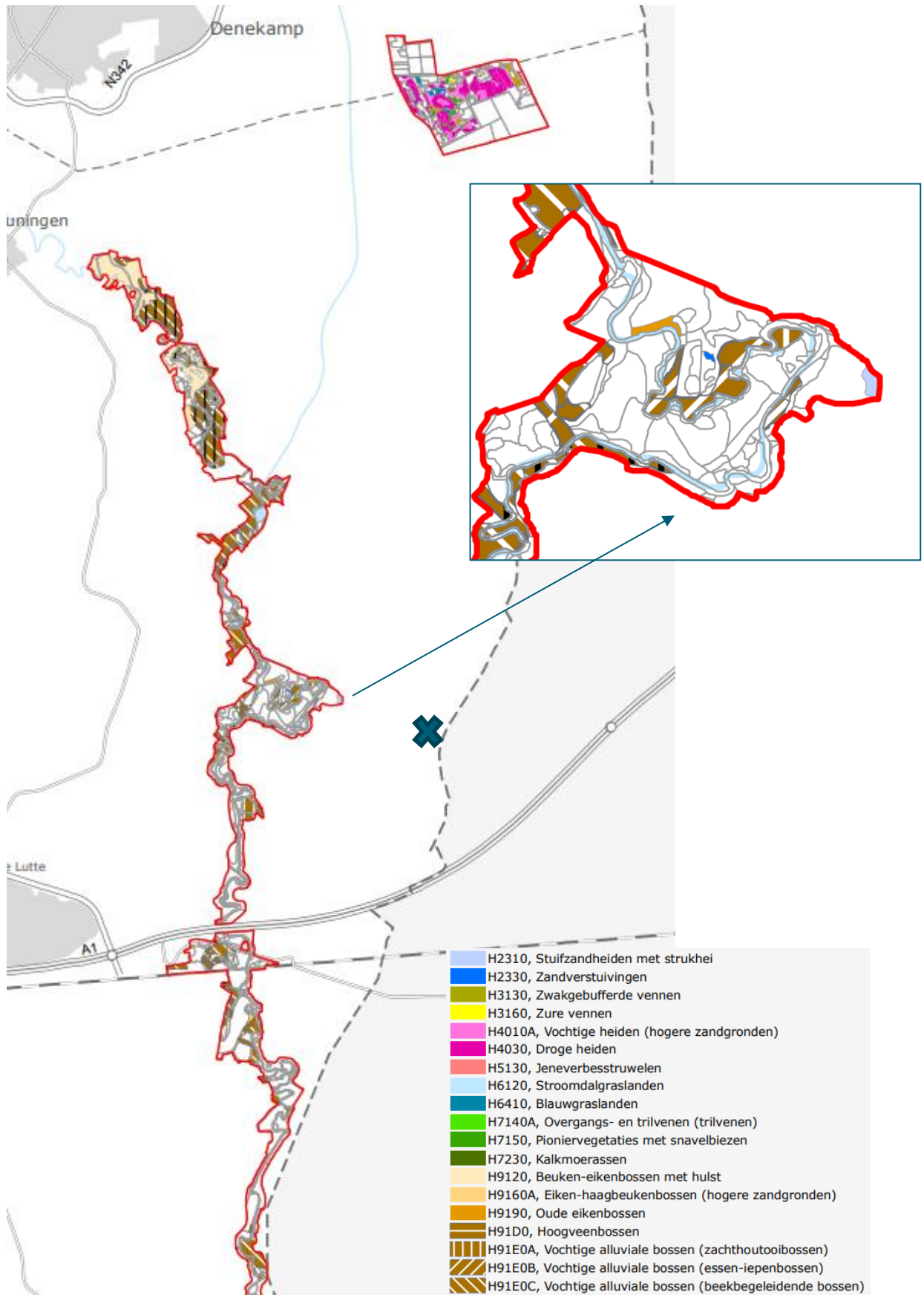
Afbeelding 4.1 Ligging Natura 2000-gebieden in de nabijheid van het plangebied [lit. 1]

Zowel het Natura 2000-gebied 'Dinkelland' als het gebied 'Landgoederen Oldenzaal' zijn aangewezen als PAS-gebied [lit. 3], een gebied waarbinnen stikstofgevoelige Habitats voorkomen die te maken hebben met een overbelasting door stikstof.

Acht van de Habitattypen waarvoor het Natura 2000-gebied 'Dinkelland' is aangewezen, komen voor in de nabijheid van het plangebied (0 tot 3 km). Het gaat om de Habitattypen stuifzandheiden met struikhei (H2310), vochtige, alluviale bossen (H91E0), beuken- eikenbossen met hulst (H9120), stroomdalgraslanden (H6120), oude eikenbossen, vochtige heiden (H4010), droge heiden (H4030) en blauwgraslanden (H6410) (afbeelding 4.2). Het dichtstbijzijnde Habitat betreft een kleine zone 'stuifzanden met struikhei' circa 300 m ten westen van het middelste zoekgebied. Deze Habitattypen zijn allen matig (bossen) tot zeer (graslanden en heiden) gevoelig voor verzuring en/of vermesting als gevolg van een toename in stikstofdepositie [lit. 2].

Afbeelding 4.2 Ligging Habitattypen binnen Natura 2000-gebied Dinkelland; met aanduiding van het plangebied (blauw kruis)
 [lit. 4]

4.1.2 Effecten & conclusies

Op een afstand van circa 300 m ten westen van het plangebied bevindt zich het Habitatrichtlijngebied 'Dinkelland'. Verder naar het westen, vanaf 4 km van het plangebied bevindt zich tevens het Habitatrichtlijngebied 'Landgoederen Oldenzaal'. Gezien de nabijheid van deze beschermde gebieden, is mogelijke sprake van negatieve effecten op de aanwezige natuurwaarden als gevolg van het voornemen.

Aanlegfase

Directe effecten

De werkzaamheden voor de aanleg van het windpark vinden plaats buiten de contouren van de Natura 2000-gebieden. Hierdoor zijn directe effecten zoals oppervlakteverlies binnen het Natura 2000-gebied uitgesloten. Ook een verstoring van de aangewezen Habitatsoorten kamsalamander, rivierdonderpad, beekprik en bittervoorn kan worden uitgesloten. Deze soorten komen immers allen voor in de Dinkel en haar zijlopen, op een afstand van minstens 300 m van het plangebied. Verstoring door bijvoorbeeld trillingen in de aanlegfase treedt zeer lokaal op. Doorgaans reikt dit effect enkele tientallen m (tot circa 50 m) van de trillingsbron en neemt dit vervolgens zeer snel af zodat effecten op enkele honderden meters van de bron nagenoeg niet meer voelbaar zijn. Gezien de afstand tussen het geschikt leefgebied en het plangebied is van een significante verstoring van de aangewezen soorten dan ook geen sprake. Een overtreding van de verbodsbepalingen ten aanzien van soorten met een instandhoudingsdoelstellingen als gevolg van directe effecten is niet aan de orde.

Indirecte effecten

Indirect kunnen de geplande werkzaamheden wel een negatief effect hebben op aanwezige Habitattypen van de Natura 2000-gebieden 'Dinkelland' en 'landgoederen Oldenzaal' als gevolg van een toename in stikstofdepositie. Beide Natura 2000-gebieden betreffen PAS-gebieden. Dit betekent dat er binnen deze gebieden stikstofgevoelige Habitats voorkomen die te maken hebben met een overbelasting door stikstof. Een kleine verhoging van de stikstofdepositie binnen de grenzen van de gebieden als gevolg van het voornemen is dan reeds relevant.

Ten aanzien van stikstofdepositie wordt gesteld dat de geplande werkzaamheden voor de aanleg van het windpark mogelijk worden uitgevoerd met stikstof emitterend materieel, zoals diverse (mobiele) werktuigen en voertuigen. Dit kan leiden tot een (beperkte) tijdelijke toename in stikstofdepositie in de omgeving van het plangebied. Het optreden van verzuring en vermesting binnen de nabijgelegen PAS-gebieden als gevolg van stikstofemissie van de geplande werkzaamheden kan aldus niet worden uitgesloten. In de directe nabijheid (0 tot 3 km) van het plangebied bevinden zich tevens verschillende Habitattypen die matig tot zeer gevoelig zijn voor deze aspecten. Om inzicht te verkrijgen in het effect van de voorgenomen werkzaamheden op de nabijgelegen stikstofgevoelige Habitattypen, dient daarom een stikstofdepositie-onderzoek te worden uitgevoerd op basis van een berekening met AERIUS-Calculator zoals staat voorgeschreven in de Regeling PAS. Afhankelijk van de resultaten van deze berekening is voor het voornemen mogelijk een melding of vergunning in het kader van de regeling PAS noodzakelijk.

Gebruiksfase

In de gebruiksfase is de verstoring van het windpark voor de aanwezige Natura 2000-natuurwaarden zeer beperkt. Het windpark veroorzaakt naar verwachting een beperkte geluidsverstoring en luchtturbulentie. Mogelijk worden delen van het plangebied in de gebruiksfase ook verlicht. Kamsalamander, rivierdonderpad, beekprik en bittervoorn zijn allen echter niet gevoelig voor verstoring door verlichting of geluid. Ook brengt het windpark geen bijkomende stikstofdepositie met zich mee. Verzurende of vermestende effecten op nabijgelegen Habitats zijn zodoende niet aan de orde.

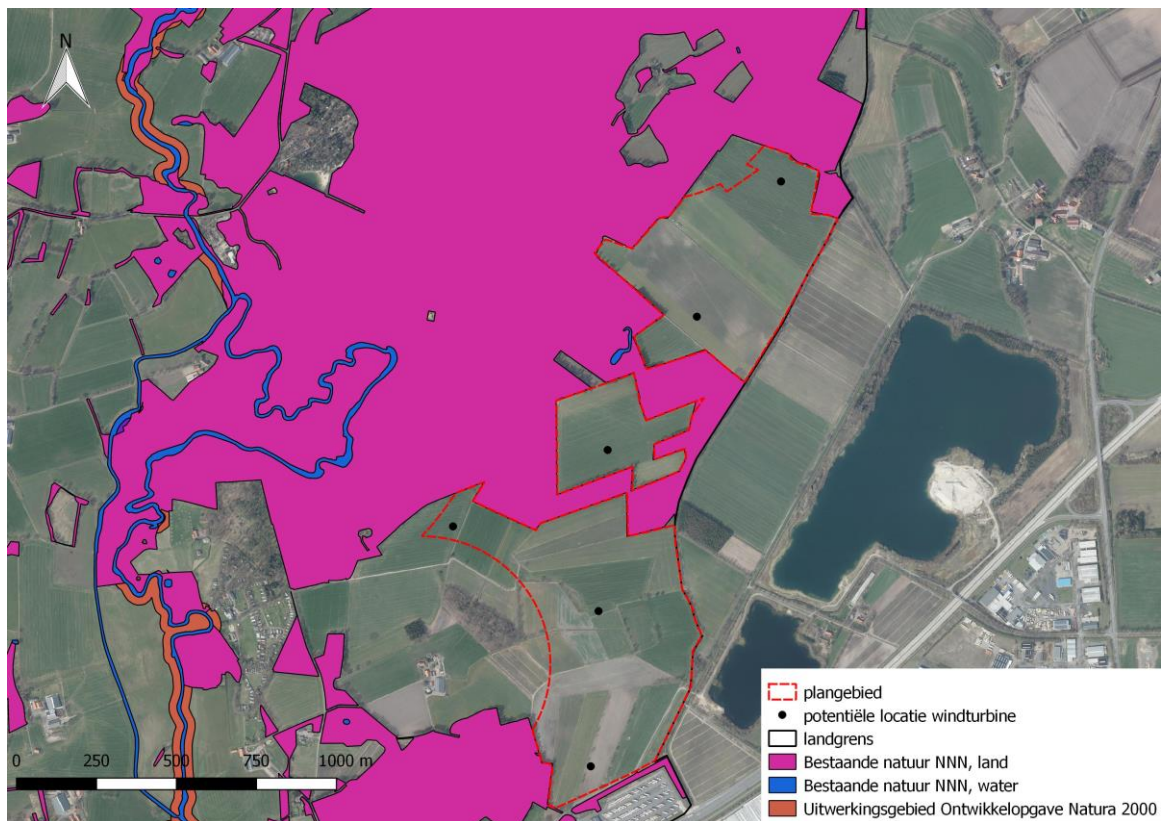
Gezien het bovenstaande zijn significant negatieve effecten (zowel directe als indirecte) op de aangewezen Habitattypen en Habitatsoorten van de Natura 2000-gebieden 'Dinkelland' en 'Landgoederen Oldenzaal' in de gebruiksfase van het voornemen bij voorbaat uit te sluiten. Vervolgstappen zijn niet nodig.

4.2 Natuurnetwerk Nederland (NNN)

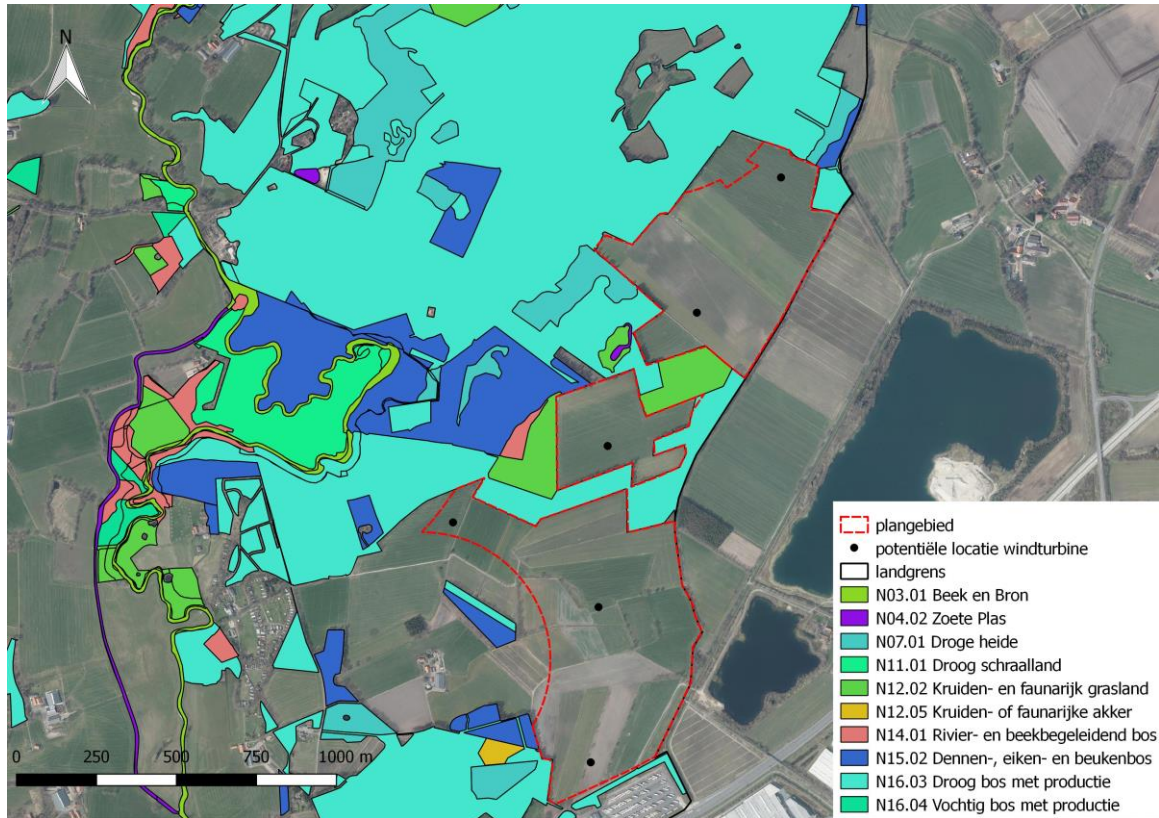
4.2.1 Gegevens

Het plangebied grenst langs nagenoeg de hele contour aan zones van het NNN-netwerk van de provincie Overijssel (afbeelding 4.3). Het gaat om zones aangewezen als 'bestaande natuur op land', vertegenwoordigd door de natuurbeheertypen beek en bron (N03.01), zoete plas (N04.02), droge heide (N07.01), droog schraalland (N11.01), kruiden- en Faunarijk grasland (N12.02), kruiden- of Faunarijk akker (N12.05), rivier- en beek begeleidend bos (N14.01), dennen-, eiken- en beukenbos (N15.02), droog bos met productie (N16.03) en vochtig bos met productie (N16.04) (afbeelding 4.4). Binnen het plangebied zelf zijn echter geen NNN-zones aanwezig.

Afbeelding 4.3 Ligging van NNN-zones in de nabijheid van het plangebied [lit. 5]

Afbeelding 4.4 NNN-natuurbeheertypen in de nabijheid van het plangebied [lit. 6]

4.2.2 Effecten & conclusies

Het plangebied grenst aan verschillende zones van het NNN-netwerk waarop onder meer de natuurbeheertypen kruiden- en Faunarijk grasland, droog bos met productie, dennen- eiken- en beukenbos en beek begeleitend bos aanwezig zijn. Het plangebied zelf valt echter buiten de contouren van dit NNN-netwerk. In de provincie Overijssel kent de bescherming van het NNN geen externe werking. Doordat de werkzaamheden niet plaatsvinden binnen gebieden die behoren tot het NNN, zijn significante negatieve effecten op de wezenlijke kenmerken en waarden van het NNN hier uitgesloten. Vervolgstappen zijn niet nodig.

5

SOORTENBESCHERMING

5.1 Methode

Om de aanwezigheid van beschermde Flora en Fauna in of rondom het plangebied vast te kunnen stellen is een bureaustudie en een verkennend veldbezoek uitgevoerd. De bureaustudie bestond uit het raadplegen van de Nationale Databank Flora en Fauna (NDFF) [lit. 7]. Aanvullend hierop zijn, als daar aanleiding voor was, verspreidingsatlassen, internetbronnen en de op internet vrij verkrijgbare verspreidingsgegevens geraadpleegd. Ter verificatie van en als aanvulling op de bureaustudie is door twee ecologen van Witteveen+Bos een veldbezoek uitgevoerd op 10 april 2019. Soortgerichte inventarisaties en tellingen van afzonderlijke dier- en plantensoorten waren geen onderdeel van het veldbezoek; wel zijn toevallige waarnemingen van soorten of verblijfplaatsen genoteerd. Daarnaast is een Habitatscan uitgevoerd. De inventarisatie is niet vlakdekkend en slechts indicatief, maar is voor deze fase voldoende gedetailleerd.

Op basis van de biotoopeisen van beschermde soorten, het veldbezoek en de resultaten van de bureaustudie is bepaald of beschermde soorten leefgebied kunnen vinden in en nabij het plangebied en of daar nader onderzoek voor nodig is. Aan de hand van de geplande werkzaamheden en de verstoring gevoeligheid van soorten is vervolgens bepaald of negatieve effecten kunnen optreden, en of er sprake is van een overtreding van de Wnb.

5.2 Resultaten per soortgroep

5.2.1 Flora

Bureaustudie

Op basis van de NDFF-database [lit. 7] zijn in de afgelopen tien jaar in de nabijheid van het plangebied geen waarnemingen bekend van onder de Wnb-beschermde Flora.

De meeste onder de Wnb-beschermde Flora zijn zeldzaam tot zeer zeldzaam en komen voor in zeer specifieke biotopen. Voorbeelden van biotopen waar onder de Wnb-beschermde Flora lokaal kunnen voorkomen zijn loof- en naaldbossen, hakhout en struwelen op kalkrijke, humeuze, vrij voedselarme, compacte en lemige bodems. Ook in heiden en borstelgraslanden en in onbemeste riet- en hooilanden, leemrijke akker (vooral onder wintergraan), op rivierduintjes, in kalkgraslanden en lemige blauwgraslanden, in duinvalleien en soms in het winterbed van rivieren komen de soorten voor. Daarnaast zijn er enkele soorten specifiek gebonden aan stenig substraat. Deze soorten zijn te vinden op rotsen, puinhellingen en oude (kalkrijke) muren [lit. 7, 8].

Veldbezoek

Het plangebied is een zeer open, zandig gebied bestaande uit akkers en weilanden. De vegetatie is hier eentonig en bestaat voornamelijk uit Engels raigras, gewone paardenbloem en boerenwormkruid. Verschillende percelen worden begrensd door een smalle, korte bomenrij van berken dan wel grotere zomereiken. In het westen grenst het plangebied aan een groot aaneengesloten bos behorende tot de Dinkelvallei. Op de meeste plaatsen betreft het een loofbos van berken en eiken met een ondergroei van vlier, sleedoorn en krentenboompje. Lokaal zijn naaldbossen aanwezig waarin voornamelijk grove den staat.

Tussen het middelste en het meest noordelijke zoekgebied van het plangebied is een kleine poel aanwezig. De poel wordt omgeven door een braamruigte dat overgaat in een dennenbos.

Afbeelding 5.1 Impressie van de vegetatie binnen het plangebied; bestaande uit open akkers en weilanden (boven) met aangrenzend bossen van voornamelijk berk en grove den (linksonder) en tussen de middelste en meest noordelijke zoekzone een poel omringd door een braam ruigte en aangrenzend dennenbos (rechtsonder)

Onder de Wnb-beschermde Flora zijn tijdens het veldbezoek niet waargenomen. Deze worden binnen het plangebied ook niet verwacht. Het homogeen, agrarisch karakter van het plangebied biedt geen geschikt biotoop aan deze soorten. De nabijgelegen loof- en naaldbossen bieden wel een potentieel geschikt biotoop aan beschermde bos Flora zoals bosboterbloem, knollathyrus en roggelelie. De werkzaamheden laten deze bossen echter ongemoeid. Van een aantasting van eventueel aanwezige beschermde soorten is geen sprake.

Effecten en conclusies

Het voorkomen van beschermde Flora in en rond het plangebied is als gevolg van de afwezigheid van geschikt biotoop binnen het plangebied uit te sluiten. Hierdoor zijn negatieve effecten op beschermde plantensoorten uit te sluiten. Vervolgstappen in het kader van de Wnb zijn niet nodig. Wel geldt te allen tijde de zorgplicht.

5.2.2 Grondgebonden zoogdieren

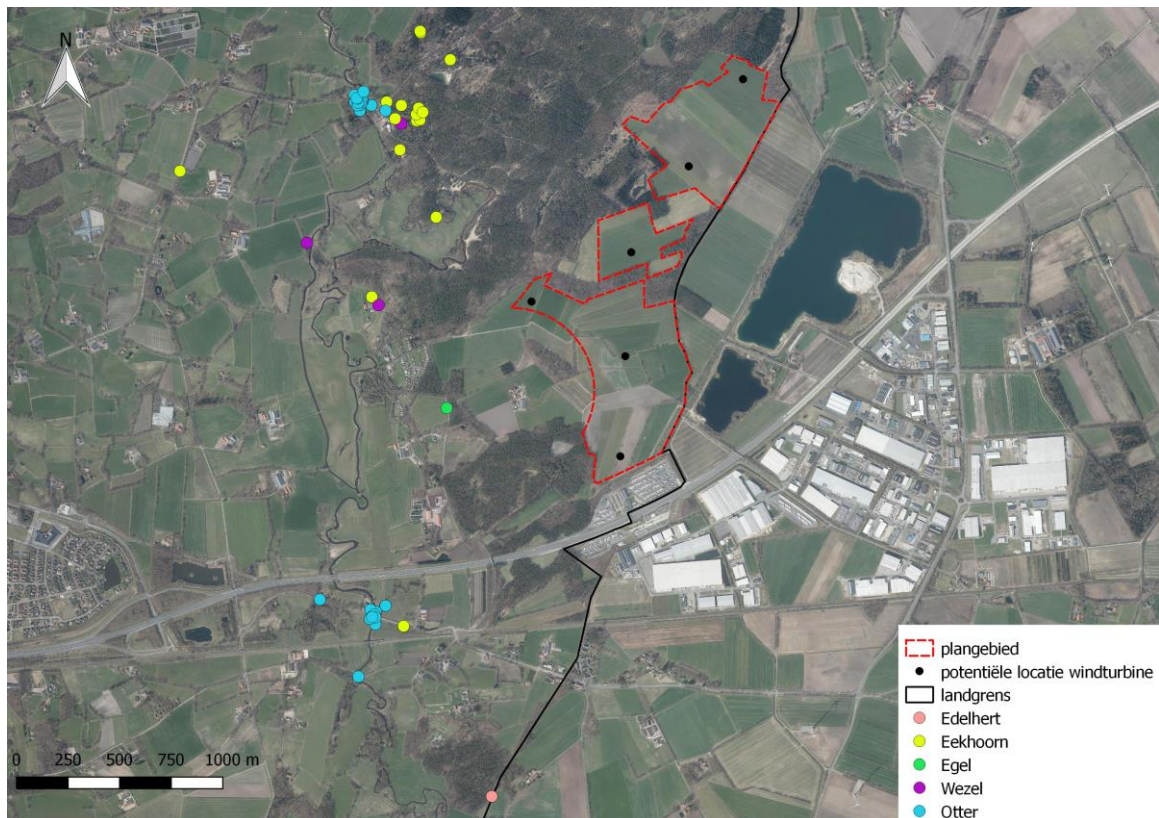
Bureaustudie

Op basis van de NDFF-database [lit. 7] zijn in de omgeving van het plangebied in de afgelopen tien jaar waarnemingen bekend van verschillende algemeen voorkomende zoogdiersoorten zoals konijn, haas en ree. Voor het verstoren van deze bijlage A-soorten geldt binnen de provincie Overijssel een algemene vrijstelling.

Daarnaast zijn enkele waarnemingen bekend van egel en wezel langs de westelijke rand van de Dinkelvallei (afbeelding 5.2). Deze twee soorten staan momenteel ook op de lijst van vrijgestelde soorten. De provincie Overijssel is echter voornemens deze soorten van de vrijstellingslijst af te halen. Dit omdat de gunstige staat van instandhouding van deze soorten onvoldoende vaststaat. Het voorstel voor de wijziging wordt aan Provinciale Staten voorgelegd bij de eerstvolgende actualisatie van de Omgevingsverordening. Gezien het bovenstaande worden deze voorlopig-nog-vrijgestelde soorten toch meegenomen in de verder effectenbeoordeling van dit project.

Wat betreft niet-vrijgestelde soorten zijn in de nabijheid van het plangebied waarnemingen bekend van eekhoorn, edelhert en de Habitatrichtlijnsoort otter. De eekhoorn werd verschillende keren waargenomen in de bossen van de Dinkelvallei. Van edelhert is één waarneming bekend. Het gaat om een waarneming uit 2009 die werd gedaan 1,5 km ten zuiden van het plangebied. Van otter, ten slotte, zijn sinds 2015 jaarlijks een aantal waarneming van individuen en sporen van de soort bekend in de zone rond de Dinkel net ten zuiden van de A1 alsook ter hoogte van de Luttezandweg (afbeelding 5.2).

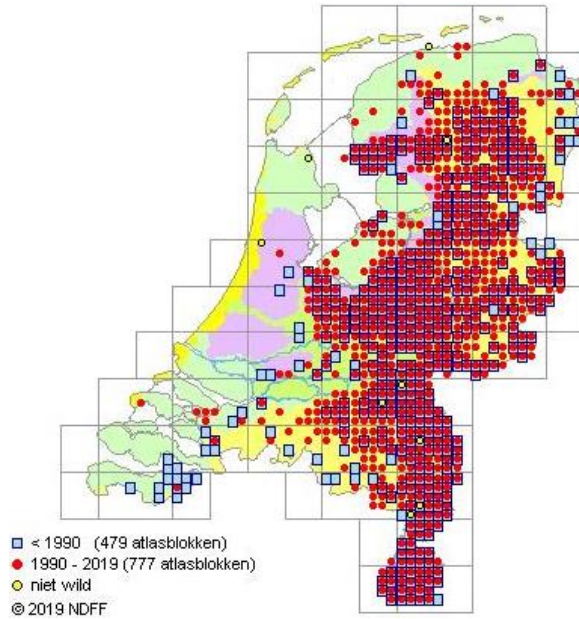
Afbeelding 5.2 Waarnemingen van (niet-vrijgestelde) grondgebonden zoogdiersoorten in de nabijheid van het plangebied [lit. 7]¹

Daarnaast is het op basis van de verspreidingsatlas van das (afbeelding 5.3), aannemelijk dat ook deze soort voorkomt in de (wijdere) omgeving van het plangebied. Ook das wordt daarom meegenomen in de verdere effectenbeoordeling.

¹ Deze informatie is afkomstig uit de NDFF en mag niet zonder toestemming van BIJ12 worden verstrekt aan derden of op enige andere wijze openbaar gemaakt worden.

Afbeelding 5.3 Verspreidingsatlas das [lit. 9]

De biotoeppen van de relevante soorten zijn in onderstaand kader beschreven [lit. 9].

Egel

In onze streken leeft de egel in bijna alle landschappen. In sommige gebieden zijn ze echter algemener dan in andere. Tuinen, bosranden, struweel en loofbos, liefst met ondergroei, zijn goede leefgebieden. Egels komen ook in steden voor, zolang er maar groen en schuilplaatsen aanwezig zijn. Egels hebben min of meer een vast 'leefgebied' (mannetjes 20 tot 40 hectare, vrouwtjes 10 tot 20 hectare), maar ze hebben geen 'territorium' dat ze verdedigen tegen soortgenoten. Egels leggen per nacht een paar km af. In de zomer slapen egels vaak op de kale grond onder dicht struikgewas, in holttes onder boomwortels, in composthopen of konijnenholen. Soms worden slaapnesten gebouwd van losse bladeren. Een nest voor de jongen ligt op een goed verborgen plek zoals in een compost-, takken- of puinhoop. Winternesten worden meestal in de grond gemaakt, tegen een schutting aan, in een schuur of bijgebouw of in een takken- of composthoop.

Wezel

Wezels leven bij voorkeur in open, droge natuur- en cultuurlandschap maar verder in veel verschillende biotopen (zoals bossen, duinen, wei- en akkerland). Meestal in droger gebied dan de hermelijn. Echter overall waar woelmuizen ontbreken, ontbreekt ook de wezel. Ze zoeken graag dekking op, bijvoorbeeld bij bosschages, houtstapels of heggen. Ook bewonen ze vaak oude holen van muizen, ratten en konijnen die bekleed wordt met veren of haren van prooidieren. Goede schuilmogelijkheden en de aanwezigheid van voldoende geschikt voedsel zijn de enige eisen die de wezel aan zijn omgeving stelt.

Eekhoorn

Eekhoorns komen voor in loofbos, naaldbos of gemengd bos maar ook in tuinen, parken en houtwallen in de buurt van bos. Mits er voldoende voedsel beschikbaar is, komen ze ook in bebouwd gebied. Hun voorkeur gaat uit naar ouder bos (naaldbomen ouder dan twintig jaar en loofbomen ouder dan 40 tot 80 jaar) omdat daar meer voedsel en nestgelegenheid is.

Edelhert

Oorspronkelijk kwam het edelhert in geheel Nederland voor. Nu komt het edelhert alleen nog voor op de Veluwe, de Oostvaardersplassen en sinds 2005 binnen een raster in het Weerterbos. Af en toe wordt er een edelhert op de Utrechtse Heuvelrug of aan de grens met het Duitse Reichswald gesignaleerd. Deze dieren worden niet geduld en derhalve afgeschoten. Buiten de genoemde gebieden geldt namelijk de 'nulstand', wat inhoudt dat daar geen edelherten mogen leven. Edelherten leefden van oorsprong in open bossen maar zijn aangepast aan allerlei biotopen, van drogere loofbossen en heidevelden tot vochtige milieus als vennen

en moerassen, maar ook in hoogland en berggebieden tot boven de boomgrens. Het edelhert lijkt een voorkeur te hebben voor bosgebieden die grenzen aan grasgebieden en rivierdalen met oobossen. In de winter moet er gras binnen bereik zijn en ook de aanwezigheid van (drink)water is belangrijk.

Otter

De otter leeft in oeverzones met voldoende dekking en rust van allerlei soorten stromende wateren, zoals meren, plassen, rivieren, kanalen, beken en moerassen. Maar ook in kustzones, rotskusten en estuaria. Ze leven in schoon en zoet water, waar voldoende voedsel, dekking en rust is. In brakke en zoute wateren (in Europa) komen ze alleen voor als er zoet water in de omgeving is, omdat ze dat nodig hebben voor het schoonhouden van hun pels en als drinkwater.

Das

De das leeft in allerlei soorten biotopen, met een voorkeur voor kleinschalig akker- en weidelandschap met verspreide bosjes, heggen en houtwallen. Maar ook andere open terreinen, zoals vochtige heiden en rivierdalen zijn geschikte gebieden. Zelfs in afgravingen, oude ertsmijnen, op kliffen en onder gebouwen wordt de das soms aangetroffen. Het leefgebied van de das moet voldoen aan voldoende dekking, weinig verstoring, een groot voedselaanbod en een bodem waarin ze goed kunnen graven, met een grondwaterstand van tenminste 1,5 m onder het maaiveld.

Veldbezoek

Tijdens het veldbezoek werden enkele waarneming gedaan van haas, te midden van de akkers en nabij de bosrand binnen de verschillende zoekgebieden. Ter hoogte van het middelste zoekgebied, langs de bosrand werd een groepje van drie reeën waargenomen. Ook werden molshopen aangetroffen in het middelste zoekgebied en werden langs de wandelpaden rondom de akkerpercelen sporen van vos waargenomen. Het plangebied is door de aanwezigheid van waterlopen (sloten), akkers en open weilanden dan ook geschikt als leefgebied voor verschillende algemeen voorkomende zoogdiersoorten zoals konijn, haas, vos en verschillende algemeen voorkomende muizensoorten.

De bosrand die het plangebied omgeeft vormt een geschikt leefgebied voor egel. Deze soort stelt weinig eisen aan haar leefgebied waardoor ook de wijde omgeving van het plangebied geschikt is voor deze soort. Van een essentieel/vast onderdeel van het leefgebied van egel binnen de grenzen van het plangebied is dan ook geen sprake.

Waarnemingen van wezel en eekhoorn of sporen van deze soorten werden niet waargenomen tijdens het veldbezoek. De uitgestrekte loofbossen rondom het plangebied alsook de bosschages tussen de verschillende zoekgebieden bieden een geschikt Habitat aan deze soorten. Het plangebied zelf is echter niet geschikt voor deze soorten. De open akkers en weilanden bieden immers onvoldoende schuilmogelijkheden. Wel kan het open weide- en akkerland deel uitmaken van het foerageergebied van wezel. Het voorkomen van een zwervend exemplaar van deze soort is dan ook niet uit te sluiten.

Van edelhert is bekend dat af en toe een exemplaar wordt waargenomen rond de bossen op de grens met Duitsland. Deze soort wordt hier echter doorgaans afgeschoten. Buiten de aangewezen gebieden (zie ook bovenstaand kader) geldt namelijk de 'nulstand'. Het plangebied zelf is tevens te open voor deze soort. Het voorkomen van edelhert kan hier dan ook worden uitgesloten.

Wat betreft otter is binnen het plangebied geen geschikt biotoop aanwezig. Otters leven in en langs schoon, niet te voedselrijk water met een goed ontwikkelde watervegetatie en ruig begroeide oevers met voldoende dekking. De Dinkel en haar oevers vormen daarmee een geschikt biotoop voor de otter. Binnen het plangebied zelf zijn echter geen geschikte waterpartijen aanwezig voor deze soort.

Ook waarnemingen van das of sporen van das (burchten) werden niet waargenomen tijdens het veldbezoek. Het akker- en weidelandschap en de bosschages en uitgestrekte bossen grenzend aan het plangebied bieden wel een uitermate geschikt leefgebied voor deze soort. Burchten kunnen aanwezig zijn in de nabijgelegen bossen en bosschages. Het plangebied zelf kan dienst doen als foerageergebied. Het

voorkomend van een passerend individu binnen de grenzen van het plangebied is daarmee niet uit te sluiten. De wijdere omgeving biedt echter voldoende uitwijkmogelijkheden voor deze soort.

Effecten en conclusies

Het voorkomen van verschillende algemeen voorkomende grondgebonden zoogdiersoorten (bijlage A Wnb) binnen het plangebied, zoals konijn, haas en vos is op basis van aanwezige biotopen en ligging niet uit te sluiten. Voor deze soorten geldt een vrijstelling voor artikel 3.10 van de Wnb (doden van dieren of beschadigen/vernielen van vaste voortplantingsplaatsen of rustplaatsen) in het kader van bestendig beheer en onderhoud en ruimtelijke ingrepen. Een ontheffingsaanvraag voor deze soorten is niet nodig. Wel is te allen tijde de zorgplicht van kracht.

De bosrand die het plangebied omgeeft vormt ook een geschikt leefgebied voor egel. Deze soort stelt echter weinig eisen aan haar leefgebied waardoor ook de wijde omgeving van het plangebied geschikt is voor deze soort. Van een essentieel/vast onderdeel van het leefgebied van egel binnen de grenzen van het plangebied is dan ook geen sprake. Bij verstoring kan de soort ook makkelijk uitwijken naar de omliggende bossen en weilanden. Van aantasting of verlies van vaste onderdelen van het leefgebied van de egel is als gevolg van het voornemen dan ook geen sprake. Vervolgstappen zijn niet nodig. Wel geldt de zorgplicht.

In de nabijheid van het plangebied is ook het voorkomen van eekhoorn, wezel en das niet uit te sluiten. Binnen het plangebied zelf zijn de soorten niet waargenomen. Door de afwezigheid van voldoende beschutting is het voorkomen van essentieel leefgebied van deze soorten binnen de grenzen van het plangebied uit te sluiten. Een vernietiging van essentieel leefgebied als gevolg van het geplande voornemen is dan ook niet aan de orde. Wel kan het plangebied deel uitmaken van het foerageergebied van wezel en/of das. Het voorkomen van een zwervend/foeragerend exemplaar is niet uit te sluiten. De dieren hebben echter voldoende mogelijkheden om (tijdelijk) uit te wijken. Er blijft tijdens (aanlegfase) en na afloop van de werkzaamheden (gebruiksfase) meer dan voldoende foerageergebied beschikbaar voor deze soorten, met andere woorden er is geen aantasting van de functionaliteit van het gebied voor deze soorten als gevolg van de werkzaamheden. Vervolgstappen in het kader van de Wnb zijn niet nodig. Wel geldt de zorgplicht.

Van edelhert is bekend dat deze ter hoogte van de bossen aan de Duitse grens met enige regelmaat wordt waargenomen. Binnen de grenzen van het plangebied ontbreekt het echter aan geschikt biotoop voor het edelhert. Van negatieve effecten op deze soort als gevolg van de werkzaamheden is dan ook geen sprake. Vervolgstappen zijn niet nodig. Wel geldt de zorgplicht.

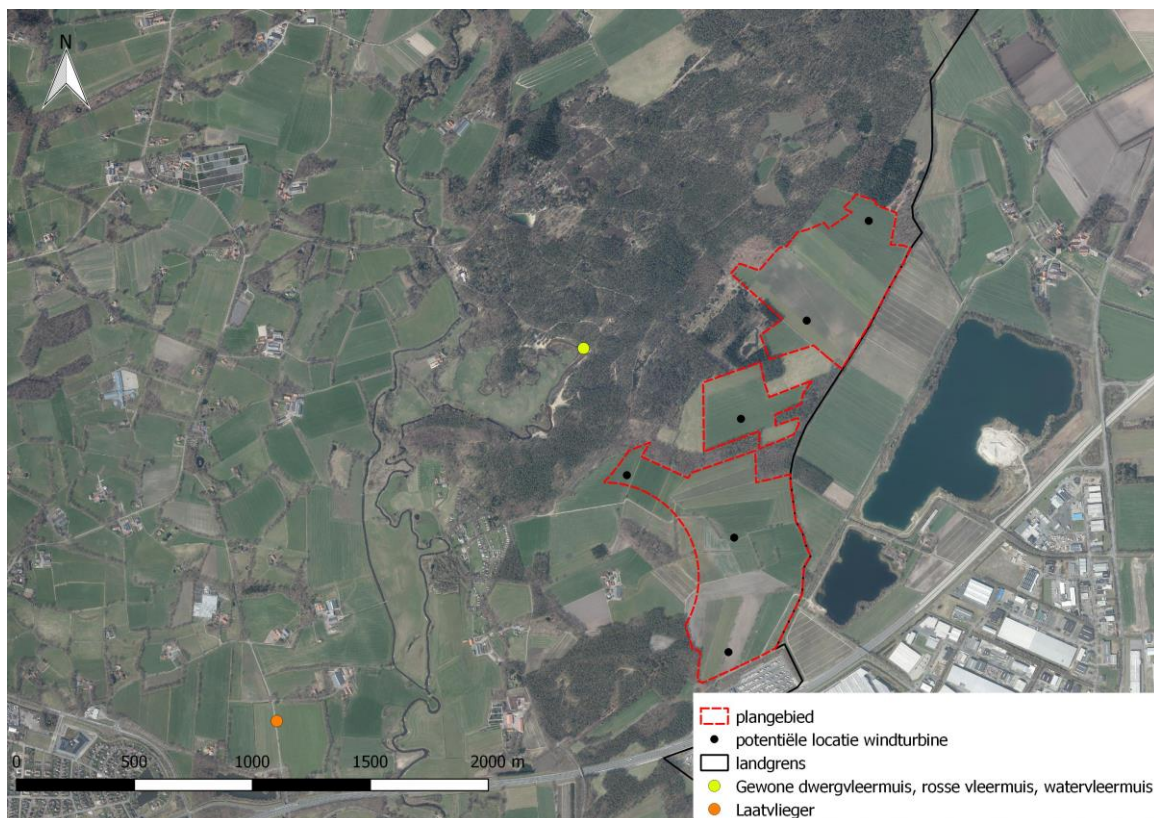
De otter ten slotte, kent actueel leefgebied in en rond de Dinkel, in de vallei ten westen van het plangebied. Ook voor deze soort is binnen het plangebied zelf geen geschikt leefgebied aanwezig. Significante negatieve effecten als gevolg van de werkzaamheden op de otter zijn daarmee uit te sluiten. Vervolgstappen in het kader van de Wnb zijn niet nodig. Wel geldt te allen tijde de zorgplicht.

5.2.3 Vleermuizen

Bureaustudie

Op basis van de NDFF-database zijn in de afgelopen tien jaar in de nabijheid van het plangebied waarnemingen bekend van vier vleermuissoorten. Het gaat om gewone dwergvleermuis, rosse vleermuis, watervleermuis en laatvlieger (afbeelding 5.4). Daarnaast is op basis van gekende verspreidingsgegevens ook de aanwezigheid van ruige dwergvleermuis in deze omgeving aannemelijk [lit. 7].

Afbeelding 5.4 Waarnemingen van de afgelopen tien jaar vleermuizen in de nabijheid van het plangebied [lit. 7]¹

De biotoop-eisen van deze soorten zijn in onderstaand kader beschreven [lit. 10].

Gewone dwergvleermuis

Gedurende het hele jaar worden vooral gebouwen als verblijfplaats gebruikt. Uit het buitenland zijn ook paarverblijven uit nest- en vleermuiskasten en boomholtes bekend. Kraamkolonies zijn in Nederland vooral in gebouwen, in spouwmuren, achter betimmering en daklijsten, of onder dakpannen gevonden. De groepsgroottes lopen uiteen van enkele tientallen tot meer dan tweehonderd dieren. Gewone dwergvleermuizen zijn plaatstrouw, maar gebruiken meerdere verblijfplaatsen en verhuizen relatief vaak. Gebouwen worden ook als winterverblijf gebruikt, waarbij vergelijkbare plaatsen als in de zomer benut worden. De soort is met betrekking tot vliegroutes sterk gebonden aan (lijnvormige) landschapsstructuren (opgaande begroeiing en oevers). In stedelijk gebied zijn vliegroutes niet zo duidelijk. De soort jaagt in gesloten tot halfopen landschap.

Rosse vleermuis

Kraamkolonies zijn hoofdzakelijk bekend uit laaggelegen gebieden in Noord-Duitsland en Nederland. De rosse vleermuis is in West-Europa een uitgesproken boom bewonende soort. Zowel solitaire mannetjes, groepen vrouwtjes met jongen, als dieren in winterslaap gebruiken boomholten als onderkomen. In Midden-Europa staat de rosse vleermuis bekend als een trekkende soort. De rosse vleermuis jaagt vooral boven water en moerassige gebieden en jaagt ook wel bij straatverlichting.

Watervleermuis

De watervleermuis is een boom bewonende soort van half open tot gesloten, waterrijk en bosrijk landschap. De verspreiding toont een duidelijke binding met de oudere bossen in de duinen in het westen van Nederland. De (kraam)groepen in de zomer zijn vooral bekend van spleten en gaten in holle bomen, maar worden soms ook op kerkzolders, in vleermuiskasten, bunkers en oude forten gevonden. Als winterverblijf

¹ Deze informatie is afkomstig uit de NDFF en mag niet zonder toestemming van BIJ12 worden verstrekt aan derden of op enige andere wijze openbaar gemaakt worden.

gebruiken ze voornamelijk ondergrondse objecten, zoals grotten, kalksteengroeven, oude steenfabrieken, bunkers, forten, vestingwerken, ijskelders en (kasteel)kelders. Daarnaast worden ook overwinterende dieren gevonden in overkluizingen en oude rioolssystemen, kerktorens en in boomholten. De watervleermuis jaagt vlak boven het wateroppervlak van beschutte waterpartijen.

Laatvlieger

Kraamkolonies komen voor zover bekend alleen in gebouwen voor. Ze wonen in de spouwmuur, achter de betimmering, onder daklijsten en dakpannen of onder het lood rondom de schoorsteen. Soms worden ze ook op zolders aangetroffen. In vleermuiskasten worden laatvliegers zelden aangetroffen. Solitaire mannetjes worden soms achter vensterluiken gevonden. In de paartijd (september-oktober) worden vergelijkbare verblijven gebruikt. De jachtgebieden liggen in een straal van 1 tot 5 km (zelden meer) rondom de kolonie. Vliegroutes volgen waar mogelijk lijnvormige structuren, maar laatvliegers vliegen bij gunstige weersomstandigheden ook wel grote afstanden door open gebied. De laatvlieger vliegt meestal op enige afstand van de vegetatie boven (vochtige) graslanden en weilanden, langs kanalen en vaarten, in tuinen en in parken met vijvers. Bij windstil weer wordt het open gebied belangrijker.

Veldbezoek

De combinatie van het open akker- en weidelandschap van het plangebied en het aangrenzend bos (luwte) maken het plangebied en haar directe omgeving geschikt als foerageergebied voor verschillende vleermuissoorten zoals gewone dwergvleermuis, ruige dwergvleermuis en laatvlieger.

Daarnaast is het niet uit te sluiten dat de omgeving van het plangebied ook geschikte verblijfplaatsen biedt voor zowel gebouw bewonende als boom bewonende vleermuizen (afbeelding 5.5). In de omliggende bossen zijn enkele (oudere) vakantieverblijven en schuren aanwezig welke mogelijk geschikt holten/gaten voor vleermuizen bevatten. Denk daarbij aan loszittende dakpannen, gaten in de dakstructuur, ventilatiegaten of een toegankelijke spouwmuur. Ook enkele van de grotere bomen in het aanliggend bos, de bosschages tussen het middelste en het meest noordelijke zoekgebied en in de bomenrijen tussen de percelen bieden geschikte holten voor boom bewonende vleermuizen. Het gaat dan om spechtenholten of holten in ingerotte takstompen.

Afbeelding 5.5 Voorbeeld van mogelijk geschikte verblijfplaatsen voor gebouw bewonende (links) en boom bewonende (rechts) vleermuizen

Effecten en conclusies

In de omgeving van het plangebied zijn verschillende waarnemingen bekend van vleermuizen. Het betreft waarnemingen van gewone dwergvleermuis, rosse vleermuis, watervleermuis en laatvlieger. Op basis van de gekende verspreidingsgegevens is ook het voorkomen van ruige dwergvleermuis in deze omgeving aannemelijk.

Vlieg- en foerageergebied

Het plangebied, vooral de buitenrand van de zoekzones langs de bosrand, biedt een geschikt foerageergebied voor vleermuizen zoals gewone dwergvleermuis, ruige dwergvleermuis en laatvlieger. Het plangebied maakt echter deel uit van een groot complex van open akkers afgewisseld met bosschages. In de (wijdere) omgeving van het plangebied zijn dan ook ruimschoots voldoende uitwijkmogelijkheden aanwezig voor overvliegende of foeragerende vleermuizen. Van een essentieel foerageergebied voor vleermuizen is hier dan ook geen sprake.

Een aantasting van essentiële vleermuisfuncties als gevolg van de werkzaamheden en daarmee een overtreding van de verboden van de Wnb is niet aan de orde. In het kader van de zorgplicht dienen wel alle maatregelen te worden genomen die in alle redelijkheid kunnen worden verwacht om verstoring van dieren te voorkomen, beperken of ongedaan te maken. Er wordt daarom aanbevolen om de werkzaamheden uit te voeren buiten de actieve periode voor vleermuizen, bij daglicht (tussen een uur na zonsopkomst en een uur voor zonsopgang) en bij voorkeur in de winterperiode (december tot februari). Waar verlichting nodig is wordt aanbevolen gebruik te maken van efficiënt lichtbeheer. Met name verlichting van de bosrand dient te worden beperkt door:

- gebruik te maken van vleermuisvriendelijke verlichting;
- het kunstmatig licht enkel daar te richten waar het ook daadwerkelijk nodig is (doelgericht) en dit zo te doen dat deze weg van het foerageergebied of de migratieroute schijnt;
- gebruikt te maken van armaturen die het licht door middel van een scherpe bundel één bepaalde kant en weg van het foerageergebied of de migratieroute, op richten;
- gebruik te maken van aangepaste armaturen die verstrooiing van licht minimaliseren;
- het aantal lampen, de lichtintensiteit en het gebruik van hoge lichtmasten met veel lichtverstrooiing te beperken;
- voor en na de werkzaamheden het gebruik van kunstverlichting te beperken tot enkel verlichting ter beveiliging van opslagterreinen. Ook hiervoor gelden de bovenvermelde restricties.

In de gebruiksfase bestaat er tevens een risico voor aanvaring met de rotorbladen van de turbines. Vleermuizen kunnen gedood worden door een aanvaring met een rotorblad of door de drukveranderingen in de wervelingen rond het rotorblad [lit. 14]. Het aanvaringsrisico wordt mede vergroot doordat windturbines een aantrekkende werking op vleermuizen kunnen hebben. Hoe en waarom die aantrekking ontstaat is onduidelijk [lit. 15, 16]. Mogelijk raken insecten - prooidieren voor vleermuizen - gevangen in de wervelingen of worden ze aangetrokken door de warmteontwikkeling van de turbine. De kans op vleermuislachtoffers is tevens afhankelijk van aanwezige soorten en soortspecifieke gedragsfactoren. De gevoeligheid van vleermuizen wordt zo onder andere beïnvloed door: vlieghoogte, snelheid en vlieggedrag, vleugelvorm en gewicht, echolocatiekarakteristieken, biotoopvoorkeur (open of dicht Habitat), jachttechnieken en trekgedrag. De verwachting is dat in Nederland de rosse vleermuis en de ruige dwergvleermuis de meest kwetsbare soorten zijn.

Om een inzicht te krijgen in het aanvaringsrisico en het verkrijgen van een ontheffing voor het Wnb-verbod op het doden van vleermuizen (een incidenteel aanvaringslachtoffer is immers nooit uit te sluiten), is inzicht nodig in de huidige functie van het plangebied voor vleermuizen. Er dient te worden onderzocht welke soorten in het plangebied aanwezig zijn, hoe het plangebied door deze soorten wordt gebruikt (foerageergebied, vlieg- of migratieroute) en welke risico's per soort kunnen worden verwacht. Dit kan aan de hand van een gericht vleermuisonderzoek conform het vleermuisprotocol 2017. Eens inzichtelijk is gemaakt welke soorten er voorkomen en welke risico's ten aanzien van de verstoring van vleermuizen er heersen, kan een gepaste ontheffing van de Wnb (voor de juiste soorten en functies) worden aangevraagd.

Verblijfplaatsen

In de bossen rond het plangebied is het voorkomen van vaste verblijfplaatsen van vleermuizen, in gebouwen of in bomen met geschikte holtten, niet op voorhand uit te sluiten. De werkzaamheden laten het bos en de bebouwing in het bos ongemoeid. Van een vernietiging van verblijfplaatsen is zodoende geen sprake. Wel kunnen in de bomen/gebouwen verblijvende vleermuizen worden verstoord door trillingen door bijvoorbeeld heikwerkzaamheden. Het verstoren van vleermuizen is een overtreding van de verboden van de Wnb. Werkzaamheden waarbij trillingen in de bodem veroorzaakt worden, zoals heien of het intrillen van palen, kunnen tot op 50 m afstand verstoring veroorzaken (globale aanname, zie ook soortenstandaarden

vleermuizen). Indien trilling veroorzakende werkzaamheden plaatsvinden op een afstand van 50 m of minder van de bosrand, is nader onderzoek nodig naar de functie van de bomen en gebouwen binnen deze contour voor vleermuizen. In dat geval wordt aanbevolen om een visuele inspectie uit te voeren waarbij een deskundig ecooloog het veld in gaat en de bomen en eventueel aanwezige bebouwing controleert op geschiktheid voor verblijfplaatsen van vleermuizen. Indien geen geschikte holten worden vastgesteld kan worden uitgesloten dat vleermuisverblijfplaatsen aanwezig zijn en kan verstoring van deze soorten worden uitgesloten. Verdere vervolgstappen zijn dan niet nodig. Indien wel geschikte verblijfplaatsen worden aangetroffen kan verstoring niet worden uitgesloten. In dat geval dient te worden onderzocht in welke mate het gebied functies heeft voor vleermuizen aan de hand van een vleermuisonderzoek conform vleermuisprotocol 2017. Indien uit het onderzoek volgt dat er binnen de verstoringcontour van de werkzaamheden verblijfplaatsen van vleermuizen aanwezig zijn, is voor de uitvoering van de trilling veroorzakende werkzaamheden een ontheffing in het kader van de Wnb nodig.

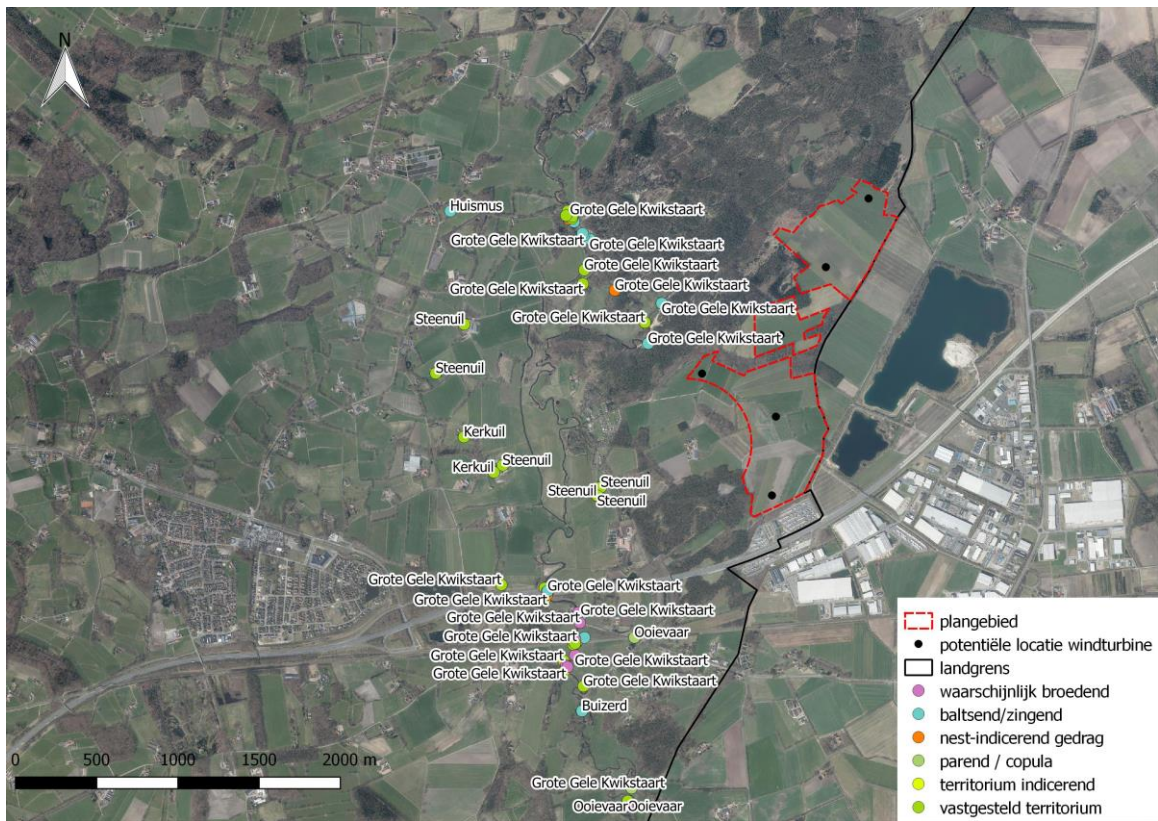
In de gebruiksfase is van een verstoring of vernietiging van verblijfplaatsen van vleermuizen geen sprake, aangezien de windturbines op ruime afstand van gebouwen en bomen worden geplaatst (windturbines worden niet in de luwte van de bosrand geplaatst). Bovendien vinden de werkzaamheden doorgaans bij daglicht plaats, als de vleermuizen niet actief zijn. Vervolgstappen ten aanzien van een aantasting/vernietiging van verblijfplaatsen in de gebruiksfase zijn dus niet nodig.

5.2.4 Vogels

Bureaustudie

In de afgelopen tien jaar werden in de wijdere omgeving van het plangebied verschillende Vogelsoorten waargenomen zoals zwarte specht, geelgors, vink, boomleeuwerik, boompieper, tjiftjaf en gekraagde roodstaart. In de omgeving van het plangebied komen ook verschillende weidevogels voor waaronder Kievit, scholekster en kuifeend. Daarnaast werden in de omgeving van het plangebied ook verschillende soorten waargenomen waarvan de nesten jaarrond beschermd zijn. Het betreft buizerd, grote gele kwikstaart, huismus, kerkuil, ooievaar en steenuil. Het betreft vooral waarnemingen van overvliegende en foeragerende individuen. Er zijn enkele waarnemingen bekend die wijzen op de aanwezigheid van een nest. Het gaat dan om nest- of territorium indicerend gedrag van grote gele kwikstaart langs de bosrand van de Dinkelvallei, vastgesteld territoria van steenuil en kerkuil rond enkele boerenerven ten westen van het plangebied (vanaf circa 800 m van het plangebied), enkele ooievaarsnesten ten zuiden van de A1 en een losse waarneming van een huismusnest ten westen en een buizerdnest ten zuiden van het plangebied. Alle nest-indicerende waarnemingen werden echter gedaan op een minimale afstand van 300 m vanaf de grens van het plangebied.

Afbeelding 5.6 Nest-indicerende waarnemingen van de voorbije tien jaar van soorten met jaarrond beschermde nesten in de nabijheid van het plangebied [lit. 7]¹

De biotoopeisen van deze soorten zijn in onderstaand kader beschreven [lit. 11].

Grote gele kwikstaart

De grote gele kwikstaart broedt en foerageert vrijwel uitsluitend aan de oevers van beken en rivieren, liefst met loofbos of loofbomen omzoomd. Bij voorkeur zijn die snelstromend, maar hij broedt ook aan zwak of zelfs nauwelijks stromend water, zoals in Nederland. Het broeden in de bebouwing, en met name in dorpen waardoor een beek loopt, komt in de bolwerken (Twente, Achterhoek, Limburg) van de grote gele kwikstaart regelmatig voor. In de laatste decennia zijn grote gele kwikstaarten ook in steden buiten het reguliere broedgebied vastgesteld, zoals in Groningen en Breda.

Steenuil

Veelal kleinschalige cultuurlandschappen met een variatie aan houtwallen, heggen, weiljes en knoestige bomen. In grootschalige landbouwgebieden is de steenuil afhankelijk van gevarieerde erven bij boerderijen of vrijstaande huizen. Jachtgebied bestaat uit open terrein met het hele jaar door lage vegetatie (beweiding). Voorts zijn er voldoende zitplaatsen van 1 tot 1,5 m hoogte (paaltjes bijvoorbeeld) om vanuit te jagen. Er zijn schuilplaatsen en broedholen in oude bomen, schuren, gebouwen en dergelijke.

Kerkuil

Halfopen tot open cultuurlandschappen met allerlei landschapselementen die voor afwisseling zorgen. In bossen of zeer bosrijke gebieden kom je de kerkuil zelden tegen. De kerkuil gaat vanuit z'n roest- of nestplaats jagen in het open veld, het liefst daar waar gras- en bouwland worden afgewisseld met kruidenrijke akkerranden, houtwallen, heggen of bosjes. Ook ruig begroeide, slecht onderhouden graslandgebieden, braakliggende akkers, ruige grasstroken en wegbermen worden als jachtterrein benut.

¹ Deze informatie is afkomstig uit de NDFF en mag niet zonder toestemming van BIJ12 worden verstrekt aan derden of op enige andere wijze openbaar gemaakt worden.

Ooievaar

De ooievaar komt voor nabij extensief beheerde weilanden in veenweidegebieden en uiterwaarden met een hoge waterstand. Voor een broedplek maakt de ooievaar gebruik van kunstmatige nestgelegenheden op daken en wagenwielen, maar hij broedt ook in zelfgemaakte nesten in bomen.

Huismus

Huismussen stellen prijs op een rommelige menselijke omgeving, met struikgewas, schuren, weilanden met vee, gemorst graan en zo verder. Talrijkst in dorpen en in oudere buitenwijken, met rommelige tuinen. Als er veel hoge bomen staan, verdwijnt de huismus.

Buizerd

Is te vinden in uitgestrekte bossen afgewisseld met heide en boerenland, moerasbossen, boerenland met bosjes en houtwallen, duinvalleien met struweel, bosjes in steden. Combinatie van geschikte nestgelegenheden (bos of een bosje) met open land met veel voedsel is ideaal. Jaagt ook wel midden in (ouder bos) en in Nederland ook graag in weilanden en steeds vaker in steden.

Veldbezoek

Tijdens het veldbezoek werden verschillende algemeen voorkomende broedvogelsoorten waargenomen waaronder geelgors en vink. Binnen het plangebied zelf werden geen nesten waargenomen van deze of andere broedvogelsoorten. De boomrijen tussen de percelen van het plangebied waren ten tijde van het veldbezoek allen nestvrij (afbeelding 5.7; links). De bomen bieden wel geschikt nestgelegenheid voor verschillende algemeen voorkomende broedvogels. Daarnaast biedt ook het aangrenzende bos ten westen van het plangebied geschikt nestgelegenheid aan verschillende algemeen voorkomende broedvogels (afbeelding 5.7; rechts). Het voorkomen van nesten van algemeen voorkomende broedvogels in dit bos is dan ook aannemelijk.

Weidevogels kunnen geschikte nestgelegenheden vinden in de open weilanden en akkers van het plangebied. Hoewel tijdens het veldbezoek geen nesten van weidevogels werden waargenomen, is de aanwezigheid van broedparen hier niet uit te sluiten. Tijdens het veldbezoek werden verschillende keren geluidswaarnemingen gedaan van Kievit.

Wat betreft soorten waarvan de nesten jaarrond beschermd zijn, werden tijdens het veldbezoek waarnemingen gedaan van torenvalk, buizerd en havik (telkens een overvliegend individu). Nesten van deze soorten in of direct nabij het plangebied werden niet vastgesteld. Jaarrond beschermde nesten binnen de grenzen van het plangebied worden niet verwacht. De bomen binnen het plangebied zijn te dun en de kronen bieden onvoldoende beschutting voor dergelijke nesten. Het aangrenzende bos biedt wel geschikte nestgelegenheden voor soorten waarvan de nesten jaarrond beschermd zijn. In de bosrand werden tijdens het veldbezoek geen jaarrond beschermde nesten vastgesteld. Het is echter niet uit te sluiten dat dieper in het bos dergelijke nesten aanwezig zijn.

Afbeelding 5.7 Impressie van de bomen tussen de percelen in het plangebied (link) en het aangrenzende loofbos (rechts)

Effecten en conclusies

Het is verboden opzettelijk nesten, rustplaatsen en eieren van vogels te vernielen of te beschadigen, of nesten van vogels weg te nemen (artikel 3.1 Wnb). Binnen het plangebied zijn geen jaarrond beschermde nesten aangetroffen en deze zijn hier ook niet te verwachten. Een vernietiging of aantasting van dergelijke nesten binnen het plangebied is dan ook niet aan de orde. In het aangrenzend bos is het voorkomen van jaarrond beschermde nesten van onder andere grote gele kwikstaart buizerd, sperwer of ransuil niet uit te sluiten. Werkzaamheden voor de aanleg van het windpark (inclusief transportroutes, et cetera) kunnen tot op 75 m¹ afstand verstoring veroorzaken. Indien werkzaamheden gaan plaatsvinden op minder dan 75 m van de bosrand, dient te worden onderzocht of er in het bos deel binnen de 75 m verstoringscontour jaarrond beschermde nesten aanwezig zijn. Daarom wordt aanbevolen om een visuele inspectie uit te voeren waarbij een deskundig ecooloog het veld in gaat en de bomen controleert op de aanwezigheid van dergelijke nesten. Indien geen jaarrond beschermde nesten worden vastgesteld binnen deze verstoringscontour kan verstoring worden uitgesloten. Verdere vervolgstappen zijn dan niet nodig. Indien jaarrond beschermde nesten aanwezig zijn op locaties binnen de verstoringscontour van de werkzaamheden, kan verstoring van de betreffende nesten niet zonder meer worden uitgesloten. Het verstoren (en/of vernietigen) van jaarrond beschermde nesten is onder de Wnb verboden. Nader onderzoek naar het gebruik van de jaarrond beschermde nesten is dan nodig om duidelijkheid te verkrijgen betreffend het 'in gebruik zijn' van de aanwezige nesten en het optreden van verstoring al gevolg van de werkzaamheden. Zodat vervolgens kan worden bepaald of, en zo ja, welke mitigerende maatregelen nodig zijn voor het uitvoeren van de werkzaamheden en de nodige informatie kan worden verzameld voor een eventuele ontheffingsaanvraag.

De weilanden en akkers binnen het plangebied zijn geschikt voor verschillende weidevogels zoals Kievit. Daarnaast bieden de bomenrijen in het plangebied alsook het aangrenzend bos geschikt nestgelegenheid aan verschillende algemeen voorkomende broedvogels. Werkzaamheden in het broedseizoen (globaal van 15 maart tot 15 juli) kunnen leiden tot verstoring van broedende vogels in de nabijheid van het plangebied, bijvoorbeeld in het aangrenzende loof- en naaldbos ten westen van het plangebied. Verstoring treedt op door aanwezigheid van mensen en materiaal, trillingen of geluid. Voor alle inheemse Vogelsoorten geldt dat opzettelijk verstoren in het broedseizoen (individuen, nesten of eieren) en vernietigen van nesten verboden is volgens de Wnb. Het verkrijgen van ontheffing hiervoor is meestal niet mogelijk. De effecten op vogels en daarmee een overtreding van de verbodsbepalingen van de Wnb zijn namelijk gemakkelijk te voorkomen, te weten door in principe drie mogelijkheden:

- buiten het broedseizoen werken, dit met risico dat sommige vogels tot in september kunnen broeden;
- de werkzaamheden vlak voor het broedseizoen inzetten en dan continue doorwerken (werkzaamheden niet langer dan enkele dagen stilleggen), zodat vogels niet gaan broeden in of nabij het gebied waar gewerkt wordt;
- (de omgeving van) het plangebied voor het broedseizoen ongeschikt maken voor broedvogels.

Als werkzaamheden in het broedseizoen plaatsvinden, moet een deskundige vaststellen of er broedende vogels aanwezig zijn in of rondom het plangebied. Wanneer wordt geconstateerd dat in de directe omgeving van de werkzaamheden geen vogels broeden bij de start van de werkzaamheden, vindt geen overtreding van de verbodsbepalingen plaats. In het geval dat er wel broedende vogels aanwezig zijn in of rondom het plangebied, dient te worden bepaald of er verstoring plaatsvindt. Wanneer verstoring van wezenlijke invloed aan de orde is, zijn in sommige gevallen maatregelen mogelijk waardoor werkzaamheden (deels-) kunnen door gaan. Een mogelijkheid is bijvoorbeeld door binnen een ruime zone rondom het betreffende broedgeval (buiten de verstoringscontour) geen werkzaamheden te laten plaatsvinden. De grootte van de verstoringscontour is afhankelijk van de Vogelsoort. Wanneer verstoring van het broedgeval onvermijdelijk is, dan mag er pas worden gestart met de verstorende werkzaamheden als er niet meer gebroed wordt. Doorgaans zijn de meeste vogels rond half juli uitgebroed, er zijn echter Vogelsoorten die tot in september broeden.

In de gebruiksfase is sprake van een aanvaringsrisico voor vogels. Windturbines kunnen voor vogels een belemmering vormen doordat vogels in aanvaring kunnen komen met draaiende rotorbladen [lit. 17]. Vooral bij vogels met een lange levensduur en een lage reproductie, is de impact door sterfte groter dan bij vogels

¹ De verstoringsafstand van broedende vogels met jaarrond beschermde nesten is minimaal 75 m bij de meeste activiteiten die onder ruimtelijke inrichting of ontwikkeling vallen (zie Kennisdocument Buizerd).

met een kortere levensduur en hoge reproductie. Alle soorten vogels zijn strikt beschermd onder de Wnb. Onder de verbodsbepalingen vallen onder meer opzettelijke handelingen die leiden tot de dood van een dier. Het per ongeluk doden van vogels (bijvoorbeeld door windturbines) wordt ook beschouwd als een overtreding van artikel 3.1 lid 1 Wnb, waardoor het plaatsen van een windturbine eveneens valt onder voorwaardelijke opzet. Doordat een enkel aanvaringslachtoffer als gevolg van het in werking stellen van het windpark nooit volledig kan worden uitgesloten, wordt geadviseerd een ontheffing aan te vragen bij het bevoegd gezag. Voor het aanvragen van een ontheffing is aanvullend vogelonderzoek noodzakelijk om een ontheffing voor de juiste soorten en risico's te kunnen aanvragen. In principe kan hier een gelijkaardig veldonderzoek als voor vlermuizen (zie eerder) plaatsvinden waarbij inzichtelijk wordt gemaakt welke soorten er binnen het plangebied voorkomen en welke functie het plangebied heeft voor deze soorten. Voor vogels is een onderzoek op deze schaal echter buitengewoon lastig uitvoerbaar en zeer arbeidsintensief (teveel soorten, mogelijke functies en een te groot plangebied). Bovendien is er van jaar tot jaar een grote variatie in de 'stromen' vogels, zijn de trekbewegingen onvoorspelbaar en spelen weersinvloeden een grote rol. Er wordt daarom aanbevolen om met een bureaustudie inzichtelijk te maken welke aanvaringsgevoelige Vogelsoorten op deze locatie voorkomen. Voor deze soorten wordt een schatting gemaakt van het aantal mogelijke slachtoffers en bepaald of de gunstige staat van instandhouding in het geding komt. Vervolgens wordt voor deze soorten een ontheffing aangevraagd.

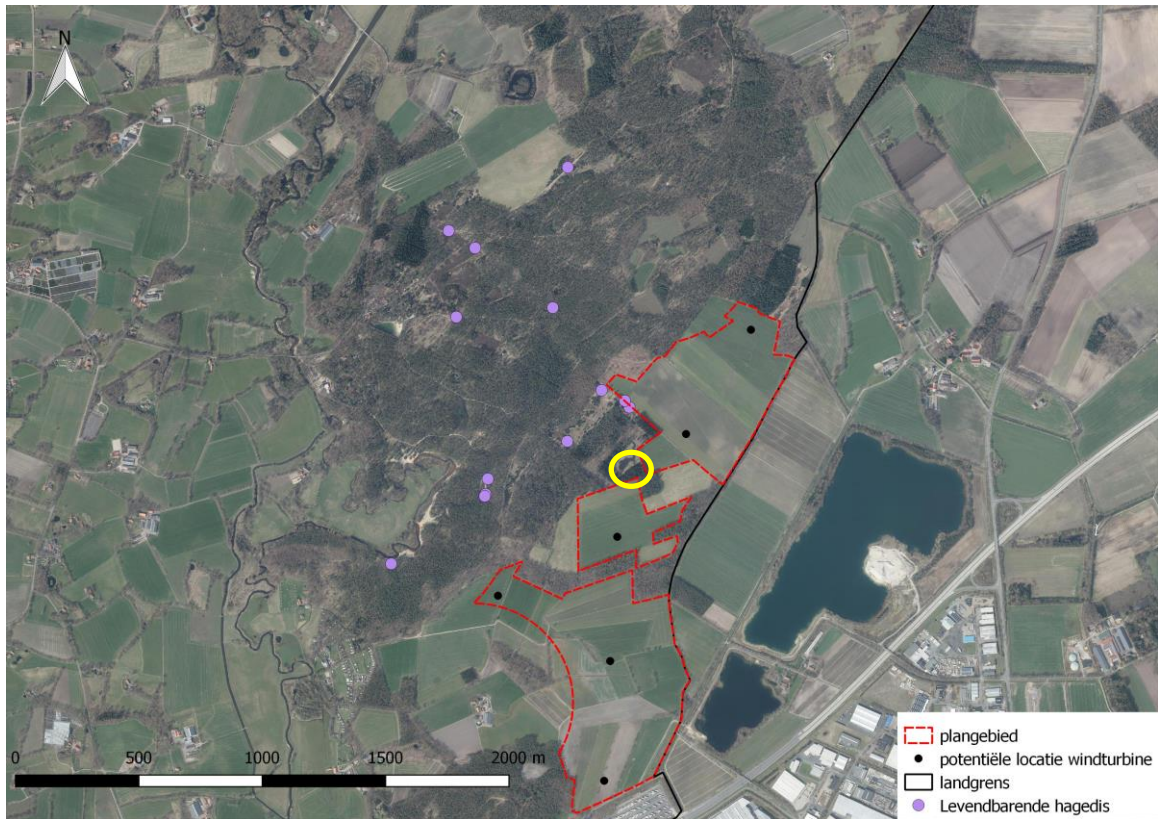
5.2.5 Amfibieën en reptielen

Bureaustudie

Op basis van de NDFF-database [lit. 7] zijn in de afgelopen tien jaar in de nabijheid van het plangebied waarnemingen bekend van twee onder de Wnb-beschermd amfibiesoorten. Het gaat om bastaardkikker en bruine kikker. Voor het verstoren van deze soorten geldt binnen de provincie Overijssel een algemene vrijstelling. Niet-vrijgestelde onder de Wnb-beschermd amfibiesoorten werden in de omgeving van het plangebied in de afgelopen tien jaar niet waargenomen. Deze soorten komen dan ook voor in zeer specifieke biotopen. Zo zijn ze te vinden in heidevennen (heikikker), recent opgespoten terreinen, bouwplaatsen en pioniersvegetaties (rugstreeppad) en voedselarme en schone wateren in hoogveengebieden (poelkikker). Van belang voor al deze soorten is tevens de aanwezigheid van voortplantingswater met structuurrijke oevers [lit. 12].

Wat betreft reptielsoorten zijn in deze omgeving enkele waarnemingen bekend van de levendbarende hagedis. De hagedis werd waargenomen op verschillende plekken in de heiden en ruigten van de Dinkelvallei, ten westen van het plangebied. In 2012 werden verschillende waarnemingen van deze soort gedaan nabij de poel en de omliggende ruigte direct grenzend aan het meest noordelijke zoekgebied van het plangebied (afbeelding 5.8). Overige onder de Wnb-beschermd reptielsoorten werden in de omgeving van het plangebied in de afgelopen tien jaar niet waargenomen. Deze soorten komen dan ook voor in zeer specifieke biotopen zoals houtwallen en spoorbermen (hazelworm).

Afbeelding 5.8 Waarnemingen van de afgelopen tien jaar van levendbarende hagedis in de nabijheid van het plangebied; met aanduiding van de poel met omliggende braamruigte (gele cirkel) [lit. 7]¹

De biotoop-eisen van deze beschermde reptielsoort zijn in onderstaand kader beschreven [lit. 12].

Levendbarende hagedis

Heide en hoogveen vormen de voorkeurs-Habitat. De soort komt ook voor in open bossen en ruige graslanden, in bermen van (spoor)wegen en in een beperkt deel van de duinen. De levendbarende hagedis is een vochtminnende soort die in de genoemde landschapstypen veel wordt aangetroffen op oevers en vochtige terreindelen. Er zijn ook enkele waarnemingen bekend uit laagveen.

Veldbezoek

Tijdens het veldbezoek werden geen waarnemingen gedaan van onder de Wnb-beschermde amfibie- of reptielsoorten.

De poel met omliggende ruige oever net buiten het plangebied, tussen het middelste en meest noordelijke zoekgebied (afbeelding 5.9; links), biedt een geschikt biotoop voor verschillende onder de Wnb-beschermde amfibiesoorten zoals bastaardkikker, bruine kikker en kleine watersalamander. Binnen de grenzen van het plangebied zelf zijn de potentiële amfibiebiotopen echter beperkt. Door de aanwezigheid van ondiepe, beschoeide sloten rond enkele percelen is lokaal binnen het plangebied wel marginaal geschikt leefgebied aanwezig voor een aantal algemeen voorkomende soorten zoals gewone pad en bruine kikker (afbeelding 5.9; rechts). Door het ontbreken van zandige terreinen met hoge dynamiek, structuurrijke oevers, flauwe, schrale taluds en plasdras situaties, is het plangebied echter niet geschikt voor niet-vrijgestelde amfibiesoorten. Het voorkomen van deze soorten kan hier worden uitgesloten.

¹ Deze informatie is afkomstig uit de NDFF en mag niet zonder toestemming van BIJ12 worden verstrekt aan derden of op enige andere wijze openbaar gemaakt worden.

Wat betreft beschermde reptielsoorten is in de nabijheid van het plangebied, met name in de heiden en hoogveenvegetaties van de Dinkelvallei geschikt biotoop aanwezig voor levendbarende hagedis. Ook de poel met de omliggende droge ruigte, droog bos en heidevegetatie tussen het middelste en meest noordelijke zoekgebied is geschikt als leefgebied voor deze soort (afbeelding 5.9; links). Binnen de grenzen van het plangebied zelf ontbreekt het aan geschikt biotoop voor deze soort. Het landschap is hier te open en te gecultiveerd, de aanwezige oevers te steil en onnatuurlijk voor deze soort. Het voorkomen van de levendbarende hagedis tot binnen de grenzen van het plangebied is daarmee uit te sluiten.

Afbeelding 5.9 Impressie van de poel tussen de middelste en het meest noordelijke zoekgebied (links) en de smalle, beschoeide sloten rond de percelen binnen het plangebied (rechts)

Effecten en conclusies

De aanwezigheid van algemeen voorkomende amfibiesoorten binnen plangebied zoals bruine kikker, en bastaardkikker (beide bijlage A-soorten), is op basis van waarnemingen en de aanwezige biotoop niet uit te sluiten. Voor deze soorten geldt echter een vrijstelling voor artikel 3.10 van de Wnb (doden van dieren of beschadigen/vernielen van vaste voortplantingsplaatsen of rustplaatsen) in het kader van bestendig beheer en onderhoud en ruimtelijke ingrepen. Wel geldt de zorgplicht.

Het voorkomen van niet-vrijgestelde onder de Wnb-beschermde amfibiesoorten of reptielsoorten binnen de grenzen van het plangebied is, gezien het ontbreken van waarnemingen en geschikt biotoop, uit te sluiten. Negatieve effecten op deze soortgroep zijn zodoende bij voorbaat uit te sluiten. Vervolgstappen in het kader van de Wnb zijn niet nodig.

5.2.6 Vissen

Bureaustudie

Volgens de NDFF-database [lit. 7] zijn in de afgelopen tien jaar geen waarnemingen bekend van onder de Wnb-beschermde vissoorten in of nabij het plangebied.

Binnen de Habitatrictlijn zijn alleen de vissoorten houting en steur beschermd. Dit zijn beiden trekvissen van grote wateren (zee, rivieren). Deze soorten migreren doorgaans door diep en open water. Binnen het soortenbeschermingsregime 'Andere soorten' zijn alleen de vissoorten beekprik, elrits, gestippelde alver, beekdonderpad, kwabaal en grote modderkruiper beschermd. Dit zijn soorten van zuurstofrijke, schone en stromende wateren (beekprik, elrits, gestippelde alver, beekdonderpad, kwabaal) of verlandende wateren (grote modderkruiper) [lit. 7, 12].

Veldbezoek

Binnen het plangebied is geen geschikt biotoop aanwezig voor onder de Wnb-beschermde vissoorten (zuurstofrijk, schoon stromend water of verlandende wateren, grote rivieren, et cetera). De aanwezige

waterlopen zijn smal, rechtgetrokken, eerder nutriëntrijke sloten met een zeer steile en tevens beschoeide oever en zeer beperkte oevervegetatie (zie ook afbeelding 5.9; rechts).

Effecten en conclusies

Bij gebrek aan geschikt biotoop is het voorkomen van onder de Wnb-beschermden vissoorten binnen het plangebied uitgesloten. Negatieve effecten op deze soortgroep als gevolg van het voornemen zijn daarmee uitgesloten. Vervolgstappen zijn niet nodig. Wel geldt te allen tijde de zorgplicht.

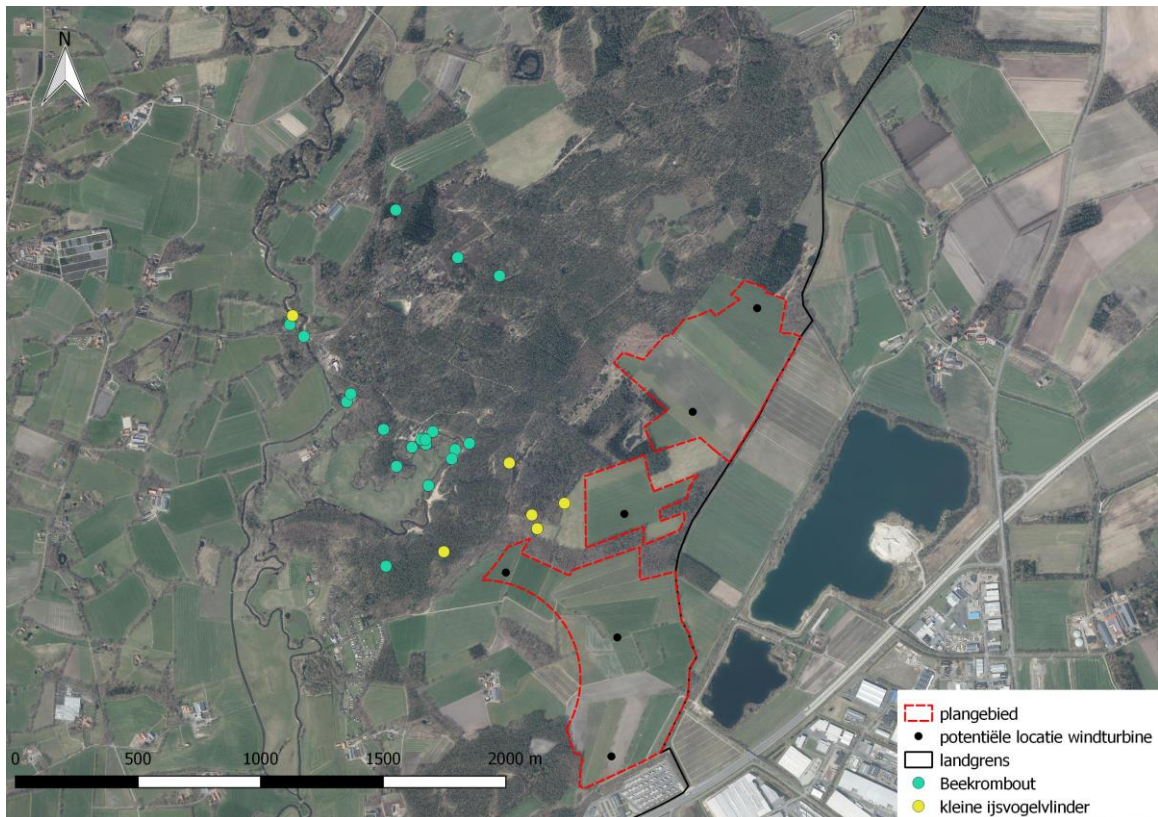
5.2.7 Vlinders, libellen en andere ongewervelden

Bureaustudie

Op basis van de NDFF-database [lit. 7] zijn in de omgeving van het plangebied in de afgelopen tien jaar waarnemingen bekend van twee onder de Wnb-beschermden ongewervelden. Het gaat om de beekrombout en de kleine ijsvogelvlinder. Waarnemingen van de beekrombout volgen de loop van de rivier de Dinkel. De kleine ijsvogelvlinder werd verschillende keren waargenomen in het bos grenzend aan het plangebied (afbeelding 5.10).

Andere ongewervelden zoals beschermde dag- of nachtvlinders werden in de directe omgeving van het plangebied niet waargenomen. Deze beschermde soorten worden voornamelijk gevonden in en rondom natuurgebieden in schrale vochtige biotopen, in moerassen, bosranden en bloemrijke graslanden. Een belangrijke voorwaarde voor het voorkomen van dagvlinders is het voorkomen van waardplanten [lit. 13].

Afbeelding 5.10 Waarnemingen van de afgelopen tien jaar van onder de Wnb-beschermden ongewervelden in de nabijheid van het plangebied [lit. 7]¹

¹ Deze informatie is afkomstig uit de NDFF en mag niet zonder toestemming van BIJ12 worden verstrekt aan derden of op enige andere wijze openbaar gemaakt worden.

De biotoopeisen van deze soorten zijn in onderstaand kader beschreven [lit. 13].

Beekrombout

De beekrombout wordt in uiteenlopende typen stromende wateren aangetroffen. De soort wordt meestal met traag stromende laagland, beken geassocieerd. Dat deze beken vaak genormaliseerd zijn hoeft geen belemmering te vormen. Belangrijk is de aanwezigheid van zuurstofrijk water en onbegroeide zandige substraten en niet te rijk zijn aan nitraten en fosfaten. De soort wordt echter ook in vrij meanderende, relatief snel stromende terrasbeken en -riviertjes aangetroffen die grote peilfluctuaties kennen. Door de meandering zijn er voldoende stromingsluwe plaatsen binnen het stroombed aanwezig.

Kleine ijsvogelvlinder

Het Habitat bestaat uit gevarieerde, vochtige gemengde bossen of loofbossen, zoals elzenbroekbos. Typische waardplanten van deze soort zijn wilde kamperfoelie; soms rode kamperfoelie of gecultiveerde kamperfoelie. De geschikte waardplanten groeien doorgaans in de halfschaduw. De vlinder vliegt in de halfschaduw op open plekken, bredere bospaden en langs bosranden.

Veldbezoek

Tijdens het veldbezoek zijn geen waarnemingen gedaan van onder de Wnb-beschermde vlinders, libellen of andere ongewervelden. In de nabijgelegen Dinkelvallei is wel geschikt leefgebied aanwezig voor soorten als beekrombout (langs de Dinkel) en de klein ijsvogelvlinder (in de aangrenzende vochtige bossen). Het plangebied zelf is, door het ontbreken snelstromend, meanderende waterlopen en de afwezigheid van vochtig bos (met kamperfoelie), niet geschikt als leefgebied voor deze soorten. Ook voor andere beschermde ongewervelden is binnen het plangebied geen geschikt leefgebied aanwezig. Het ontbreekt er aan schrale vochtige biotopen, moerassen, bosranden en/of bloemrijke graslanden. Ook worden waardplanten van de beschermde soorten dagvlinders (denk bijvoorbeeld aan blauwe knoop en duifkruid (moerasparelmoervlinder), grote pimpernel (donker pimpernelblauwtje), zwenkgras, hondstarwegras en struisriet (zilverstreephoibeestje)), niet gevonden in intensief beheerde akkers en weilanden.

Effecten en conclusies

Door het ontbreken van waarnemingen en de afwezigheid van geschikt leefgebied binnen het plangebied, is het voorkomen van beekrombout en kleine ijsvogelvlinder hier uit te sluiten. Ook voor de overige beschermde vlinder- of libelsoorten is binnen het plangebied geen geschikt biotoop aanwezig. Hierdoor zijn negatieve effecten van de geplande werkzaamheden op deze soortgroepen uit te sluiten. Vervolgstappen in het kader van de Wnb zijn niet nodig. Wel geldt te allen tijde de zorgplicht.

6

CONCLUSIE

De effecten op beschermde natuurwaarden zijn onder te verdelen in:

- 1 effecten op beschermde gebieden;
- 2 effecten op beschermde soorten.

6.1 Effecten op beschermde gebieden

6.1.1 Natura 2000

Op een afstand van circa 300 m ten westen van het plangebied bevindt zich het Habitatrichtlijngebied 'Dinkelland'. Verder ten westen, op een afstand van 4 km van het plangebied bevindt zich tevens het Habitatrichtlijngebied 'Landgoederen Oldenzaal'. Gezien de nabijheid van deze beschermde gebieden, is mogelijke sprake van indirect negatieve effecten op de aanwezige natuurwaarden als gevolg van de aanleg van het windpark. Het gaat om indirect negatieve effecten op aanwezige Habitattypen van beide Natura 2000-gebieden als gevolg van een toename in stikstofdepositie door het gebruik van stikstof emitterend materieel in de aanlegfase. Zowel het Natura 2000-gebied 'Dinkelland' als het gebied 'Landgoederen Oldenzaal' zijn aangewezen als PAS-gebied, een gebied waarbinnen stikstofgevoelige Habitats voorkomen die te maken hebben met een overbelasting door stikstof. Een kleine verhoging van de stikstofdepositie binnen de grenzen van deze gebieden als gevolg van het voornemen is dan reeds relevant. Om inzicht te verkrijgen in het effect van de voorgenomen werkzaamheden op de nabijgelegen stikstofgevoelige Habitattypen, dient daarom een stikstofdepositie-onderzoek te worden uitgevoerd op basis van een berekening met AERIUS-Calculator zoals staat voorgeschreven in de Regeling PAS. Afhankelijk van de resultaten van deze berekening is voor het voornemen mogelijk een melding of vergunning in het kader van de regeling PAS noodzakelijk.

Significant negatieve effecten op de natuurwaarden van het Habitatrichtlijngebied 'Dinkelland' en Habitatrichtlijngebied 'Landgoederen Oldenzaal' in de gebruiksfase van het windpark zijn op voorhand uit te sluiten. Vervolgonderzoek met betrekking tot het toekomst scenario is dan ook niet nodig.

6.1.2 Natuurnetwerk Nederland (NNN)

Het plangebied grenst aan verschillende zones van het NNN-netwerk. Het plangebied zelf valt echter buiten de contouren van dit NNN-netwerk. In de provincie Overijssel kent de bescherming van het NNN geen externe werking. Doordat de werkzaamheden niet plaatsvinden binnen gebieden die behoren tot het NNN, zijn significante negatieve effecten op de wezenlijke kenmerken en waarden van het NNN hier uitgesloten. Vervolgstappen zijn niet nodig.

6.2 Effecten op beschermde soorten

In de onderstaande tabel zijn de bevindingen en conclusies ten aanzien van de beschermde soorten samengevat.

Tabel 6.1 Overzicht beoordeling soortenbescherming

Soortgroep	Beschermde soorten in het plangebied of directe omgeving aanwezig?	Kans op overtreding verboden Wnb?	Gevolgen?	Ontheffing aanvragen Wnb?
vaatplanten	nee	nee	geen, wel zorgplicht	nee
zoogdieren	ja, voorkomen van bijlage A-soorten zoals konijn, haas en vos is niet uit te sluiten	nee, vrijstelling binnen de provincie Overijssel	geen, wel zorgplicht	nee
	ja, voorkomen van egel, eekhoorn, wezel en das in en nabij het plangebied is niet uit te sluiten	nee, het plangebied betreft geen essentieel onderdeel van het leefgebied en er zijn voldoende uitwijkmogelijkheden aanwezig voor deze soorten	geen, wel zorgplicht	nee
	ja, voorkomen van otter en edelhert in de ruimere omgeving van het plangebied	nee, binnen het plangebied is geen geschikt leefgebied aanwezig voor deze soorten	geen, wel zorgplicht	nee
vleermuizen	ja, aanwezigheid van soorten als gewone dwergvleermuis, rosse vleermuis, ruige dwergvleermuis, watervleermuis en laatvlieger	aanlegfase: nee, het betreft geen essentieel vlieg- of foerageergebied en er zijn voldoende uitwijkmogelijkheden gebruiksfase: ja, risico op aanvaring met rotorbladen	aanlegfase: in het kader van de zorgplicht wordt aanbevolen om de werkzaamheden in de mate van het mogelijke plaats te laten vinden buiten de actieve periode voor vleermuizen, bij daglicht (tussen een uur na zonsopkomst tot een uur voor zonsondergang) en bij voorkeur in de winterperiode (december tot februari). indien toch gewerkt wordt tijdens de actieve periode, dient men gebruik te maken van vleermuisvriendelijke lichtbeheer gebruiksfase: ja, om inzicht te krijgen in de aantallen en soorten vleermuizen en de risico's van het voornemen wordt aanbevolen een vleermuisonderzoek uit te voeren conform vleermuisprotocol 2017	aanlegfase: nee gebruiksfase: ja, er is steeds een aanvaringsrisico

Soortgroep	Beschermde soorten in het plangebied of directe omgeving aanwezig?	Kans op overtreding verboden Wnb?	Gevolgen?	Ontheffing aanvragen Wnb?
	ja, aanwezigheid van soorten als gewone dwergvleermuis, rosse vleermuis, ruige dwergvleermuis watervleermuis en laatvlieger	ja, indien vleermuizen in verblijfplaatsen worden verstoord (= verblijfplaats aantasten)	ja, indien trillingswerkzaamheden gaan plaatsvinden op een afstand van 50 m of minder van de bosrand dient aan de hand van een visuele inspectie te worden onderzocht of er binnen de verstoringscontour van de 50 m vanaf de trillingsbron potentiële verblijfplaatsen voor vleermuizen aanwezig zijn. zo ja, dan is nader onderzoek conform het vleermuisprotocol 2017 nodig	ja, indien trilling werkzaamheden plaatsvinden en er binnen de verstoringsafstand van 50 m vanaf de trillingsbron vleermuisverblijfplaatsen aanwezig zijn
vogels	ja, potentiële aanwezigheid van jaarrond beschermde nesten van bijvoorbeeld buizerd, sperwer of roek in het bos grenzend aan het plangebied	ja, indien bezette jaarrond beschermde nesten als gevolg van de werkzaamheden worden verstoord	ja, indien werkzaamheden gaan plaatsvinden op minder dan 75 m van de bosrand dient: <ul style="list-style-type: none"> - een deskundig ecooloog de bomen binnen een verstoringscontour van 75 m van de werklocatie te inspecteren op de aanwezigheid van jaarrond beschermde nesten; - indien jaarrond beschermde nesten worden vastgesteld binnen deze verstoringscontour is nader onderzoek nodig zodat vervolgens kan worden bepaald of, en zo ja, welke mitigerende maatregelen nodig zijn voor het uitvoeren van de werkzaamheden en de nodige informatie kan worden verzameld voor een eventuele ontheffingsaanvraag. 	ja, indien er binnen de verstoringscontour van 75 m rond de locaties waar werkzaamheden plaatsvinden jaarrond beschermde nesten aanwezig zijn en deze als gevolg van de werkzaamheden worden verstoord
	ja, aanwezigheid van weidevogels en algemeen voorkomende broedvogels in en nabij het plangebied is niet uit te sluiten	aanlegfase: ja, indien broedgevallen opzettelijk worden verstoord of nesten worden vernietigd gebruiksfase: ja, risico op aanvaring met rotorbladen	aanlegfase: drie mogelijkheden: <ul style="list-style-type: none"> - buiten het broedseizoen werken; - vlak voor het broedseizoen inzetten en dan continue doorwerken, zodat vogels niet gaan broeden; - het plangebied voor het broedseizoen ongeschikt maken voor broedvogels. gebruiksfase: uitvoeren van een bureaustudie voor het bepalen van de aanvaringsgevoelige vogelsoorten die op deze locatie voorkomen. voor deze soorten wordt een schatting gemaakt van het aantal mogelijke slachtoffers en bepaald of de gunstige staat van instandhouding in het geding komt	aanlegfase: nee, mitigerende maatregelen dienen in acht genomen te worden gebruiksfase: ja, er is steeds een aanvaringsrisico

Soortgroep	Beschermde soorten in het plangebied of directe omgeving aanwezig?	Kans op overtreding verboden Wnb?	Gevolgen?	Ontheffing aanvragen Wnb?
amfibieën en reptielen	ja, voorkomen van algemeen voorkomende amfibiesoorten zoals bastaardkikker en bruine kikker is niet uit te sluiten	nee, vrijstelling binnen de provincie Overijssel	geen, wel zorgplicht	nee
	ja, voorkomen van levendbarende hagedis in de directe omgeving van het plangebied	nee, binnen het plangebied is geen geschikt biotoop aanwezig	geen, wel zorgplicht	nee
vissen	nee	nee	geen, wel zorgplicht	nee
dagvlinders, libellen en overige ongewervelde	ja, voorkomen van beekrombout en kleine ijsvogelvlinder in de nabijheid van het plangebied	nee, binnen het plangebied is geen geschikt biotoop voor deze soorten aanwezig	geen, wel zorgplicht	nee

6.3 Nodige vervolgstappen

Op basis van deze ecologische quickscan is beoordeeld dat de volgende vervolgstappen nodig zijn:

- 1 stikstofonderzoek met AERIUS-Calculator zoals staat voorgeschreven in de regeling PAS;
- 2 vleermuisonderzoek conform vleermuisprotocol 2017;
- 3 bureaustudie voor het bepalen van de aanvaringsgevoelige Vogelsoorten binnen het plangebied.

Tevens gelden volgende *voorwaardelijke* vervolgstappen ten aanzien van vleermuizen en vogels met jaarrond beschermde nesten:

- als werkzaamheden gaan plaatsvinden op minder dan 75 m van de bosrand is een boominspectie ten aanzien van aanwezigheid jaarrond beschermde nesten nodig;
- als jaarrond beschermde nesten aanwezig zijn binnen de verstoringscontour dan is verder soortgericht onderzoek nodig;
- als jaarrond beschermde nesten aanwezig zijn binnen de verstoringscontour én er is sprake van onvermijdbare verstoring is een ontheffingsaanvraag nodig;
- als trilling veroorzakende werkzaamheden gaan plaatsvinden op minder dan 50 m van de bosrand is een visuele inspectie van de bomen/gebouwen nodig ten aanleiding van potentiële vleermuisverblijfplaatsen;
- als potentiële verblijfplaatsen aanwezig zijn binnen de verstoringscontour dan is een gericht vleermuisonderzoek conform vleermuisprotocol 2017 nodig;
- als vleermuisverblijfplaatsen aanwezig zijn binnen de verstoringscontour én er is sprake van onvermijdbare verstoring is een ontheffingsaanvraag nodig.

7

LITERATUUR

- 1 European Environment Agency (2017). Natura 2000 End 2017 - shapefile, <https://www.eea.europa.eu/data-and-maps/data/natura-9/natura-2000-spatial-data/natura-2000-shapefile-1>, geraadpleegd op 23 april 2019.
- 2 www.synbiosys.alterra.nl/natura2000/, geraadpleegd op 23 april 2019.
- 3 <https://www.synbiosys.alterra.nl/natura2000/gebiedendatabase.aspx?subj=pas&deel=0>, geraadpleegd op 23 april 2019.
- 4 Natura 2000-Gebiedsanalyse voor de Programmatische Aanpak Stikstof (PAS) Dinkelland, Vastgesteld Gedeputeerde Staten van Overijssel: 31 oktober 2017, in opdracht van de provincie Overijssel.
- 5 Geoportaal Overijssel, <https://www.geoportaaloverijssel.nl/metadata/dataset/5e96b98a-2ccb-4e8c-ab01-c67114195006>, geraadpleegd op 23 april 2019.
- 6 [Data.overheid.nl](https://data.overheid.nl), <https://data.overheid.nl/dataset/49351-beheertypenkaart-natuurbeheerplan-overijssel-2019--versie-oktober-2018->, geraadpleegd op 23 april 2019.
- 7 [NDFF-ecogrid-database](https://ndff.ecogrid-database.com/), geraadpleegd op 23 april 2019.
- 8 www.wilde-planten.nl, geraadpleegd op 23 april 2019.
- 9 www.zoogdierenvereniging.nl, geraadpleegd op 23 april 2019.
- 10 www.vleermuis.net, geraadpleegd op 23 april 2019.
- 11 www.vogelbescherming.nl; geraadpleegd op 23 april 2019.
- 12 www.ravon.nl, geraadpleegd op 23 april 2019.
- 13 www.vlinderstichting.nl, geraadpleegd op 23 april 2019.
- 14 Baerwald, E.F., G.H. D'Amours, B.J. Klug & R.M.R. Barclay, 2008. Barotrauma is a significant cause of bat fatalities at wind turbines. *Current Biology*, Vol 18: R695-R696.
- 15 Arnett, E.B., W. K. Brown, W.P. Erickson, J.K. Fiedler, B.L. Hamilton, T.H. Henry, A. Jain, G.D. Johnson, J. Kerns, R.R. Koford, C.P. Nicholson, T.J. O'Connell, M.D. Piorkowski & R.D. Tankersley, Jr., 2007. Patterns of bat fatalities at wind farms in North America. *Journal of Wildlife Management* 72: 61-78.
- 16 Cryan, P.M. & R.M.R. Barclay, 2009. Causes of bat fatalities at wind turbines: hypotheses and predictions. *Journal of Mammalogy* 90: 1330-1340.
- 17 Winkelman J. 1992b. De invloed van de SEP-proefwindcentrale te Oosterbierum (Fr.) op vogels. RIN-rapport 92/4 DLO-Insituut voor Bos- en natuuronderzoek, Arnhem.

Bijlage(n)

BIJLAGE: INSTANDHOUDINGSDOELSTELLINGEN NATURA 2000-GEBIED DINKELLAND

Afbeelding I.1 Habitattypen

	Kernopgaven (2)			
	Kernopgaven (1)			
	Doelstelling kwaliteit			
	Doelstelling oppervlakte			
	Landelijke staat van instandhouding			
Habitattypen				
H2310 - Stui fzandheiden met struikhei	--	=	=	
H2330 - Zandverstuivingen	--	=	=	
H3130 - Zwakgebufferde vennen	-	=	>	5.06,W
H3160 - Zure vennen	-	=	>	
H3260A - Beken en rivieren met waterplanten (waterranonkels)	-	>	>	
H4010A - Vochtige heiden (hogere zandgronden)	--	=	>	
H4030 - Droge heiden	--	>	=	
H5130 - Jeneverbesstruwelen	-	=	>	
H6120 - *Stroomdalgraslanden	--	>	>	5.06,W
H6230 - *Heischrale graslanden	--	=	=	
H6410 - Blauwgraslanden	--	>	>	
H7140A - Overgangs- en trilvenen (trilvenen)	--	=	=	
H7150 - Pioniervegetaties met snavelbiezen	-	=	=	5.07,W
H7230 - Kalkmoerassen	--	=	=	
H9120 - Beuken-eikenbossen met hulst	-	=	=	
H9160A - Eiken-haagbeukenbossen (hogere zandgronden)	--	=	=	
H9190 - Oude eikenbossen	-	=	=	
H91D0 - *Hoogveenbossen	-	=	>	
H91E0A - *Vochtige alluviale bossen (zachthoutooibossen)	-	=	>	
H91E0B - *Vochtige alluviale bossen (essen-iepenbossen)	--	=	>	
H91E0C - *Vochtige alluviale bossen (beekbegeleidende bossen)	-	=	>	

Afbeelding I.2 Habitatsorten

	Kernopgaven (3)				
	Kernopgaven (2)				
	Kernopgaven (1)				
	Doelstelling populatie				
	Doelstelling kwaliteit leefgebied				
	Doelstelling omvang leefgebied				
	Landelijke staat van instandhouding				
Habitatsorten					
H1096 - Beekprik	--	>	>	>	
H1134 - Bittervoorn	-	=	=	=	
H1163 - Rivierdonderpad	-	=	=	=	5.02,W

Afbeelding I.3 Legenda Habitattype, soorten, broedvogels en niet-broedvogels

Habitattype, soorten, broedvogels en niet-broedvogels	
Landelijke staat van instandhouding	
+	gunstig
-	matig gunstig
--	zeer ongunstig
Relatieve bijdrage van het gebied in Nederland	
++	groot (> 15%)
+	gemiddeld (2-15%)
-	gering (< 2%)
Habitattypen	
Doelstelling voor oppervlakte en/of kwaliteit	
=	behoud
>	uitbreiding
= (>)	uitbreiding met behoud van de goed ontwikkelde locaties
<	vermindering is toegestaan, ten gunste van met name genoemde habitattype
= (<)	achteruitgang ten gunste van ander habitattype toegestaan
> (<)	oppervlak staat in principe op uitbreiding, maar mag achteruit gaan ten gunste van ander habitattype
Soorten, broedvogels, niet-broedvogels	
Doelstelling voor leefgebied en/of omvang populatie	
=	behoud
>	uitbreiding/verbetering
<	vermindering is toegestaan
= (<)	achteruitgang ten gunste van andere soort toegestaan

Afbeelding I.4 Broedvogels en niet-broedvogels

Broedvogels	
Relatieve bijdrage van het gebied aan de Nederlandse populatie	
0	< 2%
+	2-15%
++	15-50%
+++	>50%

Niet-broedvogels	
Relatieve bijdrage van het gebied aan de Nederlandse populatie	
-	0-2%
+	2-15%
++	15-50%
+++	50-100%
x	onvoldoende data
s	betreft slaappleatsfuncties
(s)	betreft nachtelijke slaappleatsen
f	betreft foerageerfuncties op grond van andere dan de reguliere monitoringsgegevens

* voor een naam betekend het prioritaire soort of habitatype; achter een getal in de kolom omvang populatie duidt het op een regionaal doel

Afbeelding I.5 Kernopgaven

Kernopgaven	
W	wateropgave
	sense of urgency: beheeropgave
	sense of urgency opgave m.b.t. watercondities
5.02	Herstel beeklopen met natuurlijke morfologie, dynamiek en waterkwaliteit, op landschapsschaal, o.a. t.b.v. gaffelibel H1037, beekprik H1096, rivierprik H1099, rivierdonderpad H1163 met name: Drentsche Aa, Swalm, Dinkel en Roer.
5.06	Ontwikkelen van kleinschalige mozaïeken van heischrale graslanden *H6230 en blauwgraslanden H6410 met andere beekdalgraslanden en met vochtige heiden (hogere zandgronden) H4010_A op de beekdalflank t.b.v. herpetofauna en insecten.
5.07	Herstel kwaliteit en vergroting areaal vochtige alluviale bossen (essen-iepenbossen) *H91E0_B en (beekbegeleidende bossen) *H91E0_C en behoud leefgebied zeggekorflak H1016.

BIJLAGE: INSTANDHOUDINGSDOELSTELLINGEN NATURA 2000-GEBIED LANDGOEDEREN OLDENZAAL

Afbeelding II.1 Habitattypen

	Kernopgaven (2)			
	Kernopgaven (1)			
	Doelstelling kwaliteit			
	Doelstelling oppervlakte			
	Landelijke staat van instandhouding			
Habitattypen				
H4010A - Vochtige heiden (hogere zandgronden)	-	=	=	
H4030 - Droge heiden	--	=	>	
H9120 - Beuken-eikenbossen met hulst	-	=	=	6.07,W
H9160A - Eiken-haagbeukenbossen (hogere zandgronden)	--	>	=	
H91E0C - *Vochtige alluviale bossen (beekbegeleidende bossen)	-	=	=	6.02,W

Afbeelding II.2 Habitatsoorten

	Kernopgaven (3)				
	Kernopgaven (2)				
	Kernopgaven (1)				
	Doelstelling populatie				
	Doelstelling kwaliteit leefgebied				
	Doelstelling omvang leefgebied				
	Landelijke staat van instandhouding				
Habitatsoorten					
H1166 - Kamsalamander	-	>	=	>	

Afbeelding II.3 Legenda Habitatype, soorten, broedvogels en niet-broedvogels

Habitatype, soorten, broedvogels en niet-broedvogels	
Landelijke staat van instandhouding	
+	gunstig
-	matig gunstig
--	zeer ongunstig
Relatieve bijdrage van het gebied in Nederland	
++	groot (> 15%)
+	gemiddeld (2-15%)
-	gering (< 2%)

Habitattypen	
Doelstelling voor oppervlakte en/of kwaliteit	
=	behoud
>	uitbreiding
= (>)	uitbreiding met behoud van de goed ontwikkelde locaties
<	vermindering is toegestaan, ten gunste van met name genoemde habitatype
= (<)	achteruitgang ten gunste van ander habitatype toegestaan
> (<)	oppervlak staat in principe op uitbreiding, maar mag achteruit gaan ten gunste van ander habitatype

